Slovenski VESTNIK

Poštni urad 9020 Celovec
Verlagspostamt 9020 Klagenfurt
Izhaja v Celovcu
Erscheinungsort Klagenfurt
Posamezni izvod 5 šilingov
mesečna naročnina 20 šilingov
celoletna naročnina 200 šilingov
P. b. b.

LETNIK XXXVII | CELOVEC, PETEK, 27. AVGUST 1982 | ŠTEV. 34 (2085)

Borba partizanov je veljala prihodnosti

„Zbrali smo se, da se ponovno spomnimo tistih časov, ko je slovenski narod, majhen po številu, na prepihu evropskih velesil, od političnih in vojaških strategov tretjega rajha odpisan, sprejel brez dvoma najpomembnejšo odločitev v svoji zgodovini — odločitev za upor. Cilj te odločitve pa je bila ohranitev našega naroda, našega jezika in kulture ter vzpostavitev nove, demokratične družbe.

V povezavi in sodelovanju z demokratičnimi, antifašističnimi silami skoraj vseh evropskih narodov je bil premagan fašizem. Borba naših partizanov, trpljenje izseljencev, kacetlarjev in vseh drugih pa so bili namenjeni prihodnosti, ki naj bi bila taka, da bi vsi narodi lahko živeli v enakopravnih medsebojnih odnosih.“

Tako je dejal predsednik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem dipl. inž. Feliks Wieser, ko je minulo nedeljo govoril udeležencem spominske slovesnosti ob 40. obletnici prve bitke slovenskih partizanov z nemškimi nacističnimi enotami na Koroškem. Na povabilo Zveze koroških partizanov se je ob spomeniku na Robežah zbralo več sto ljudi, med njimi tudi številni bivši borci in aktivisti OF z obeh strani meje, da se na tem zgodovinskem kraju spomnijo pomembnih dogodkov pred štirimi desetletji. Med udeleženci nedeljskega srečanja sta bila tudi generalni konzul SFRJ v Celovcu Marko Kržišnik in konzul Zoran Markovič; posebno prisrčno pa so navzoči pozdravili v svoji sredi generalpolkovnika Franca Poglajena-Kranjca, komandanta partizanske edinice, ki se je 25. avgusta 1942 na Robežah spopadla z esesovci in s svojim uspešnim bojem tudi na koroških tleh prižgala baklo oboroženega boja proti fašizmu.

O začetku, razvoju in pomenu tega boja je govoril dr. Marjan Sturm, katerega izčrpna in z zgodovinskimi podatki podkrepljena izvajanja objavljamo na drugem mestu. Z današnjim položajem slovenske narodne skupnosti na Koroškem pa se je bavil predsednik ZSO Feliks Wieser, ki je dejal, da cela vrsta odgovornih funkcionarjev na Koroškem v politiki, gospodarstvu, kulturi, šolstvu in v strankah še vedno misli, da je najboljši recept za reševanje takoimenovanega manjšinskega vprašanja dokončna asimilacija Slovencev.

„V zadnjih letih nam je uspelo tristrankarski sporazum in zakon o narodnih skupinah dokončno razkrinkati kot instrument, ki omogoča občinskim, okrajnim, deželnim in državnim organom, da kratijo pravice, ki nam gredo po členu 7 državne pogodbe,“ je naglasil predsednik ZSO. „Povsod tam, kjer so nam v zadnjem času omejevali pravice — naj je bilo to v Velikovcu ali Žitari vasi, pri deželnem šolskem svetu, na Bistrici v Rožu in Šentjakobu, na celovškem kolodvoru ali pri ORF-u — so se sklicevali na zakon o narodnih skupinah. Zato so izjave koroških in avstrijskih politikov, češ da je manjšinsko vprašanje na Koroškem dokončno rešeno, neodgovorne, nerealistične in v celoti navzkriž z dejanskim položajem na dvojezičnem ozemlju. Hkrati pa so take izjave dokaz, da nekateri politiki niso sposobni reševati dejanskih problemov južnokoroškega prostora in da imajo pred očmi le strankarsko politične interese ter ohranitev ali pridobitev oblasti.“

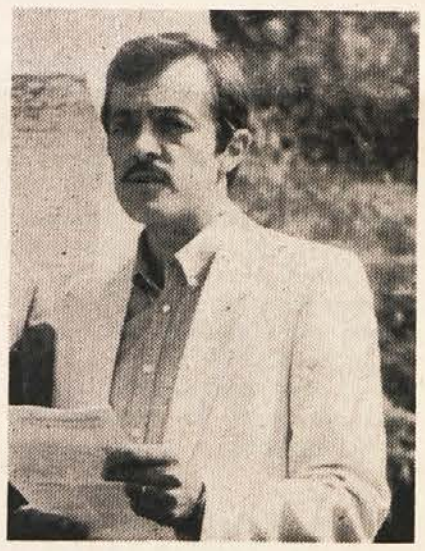

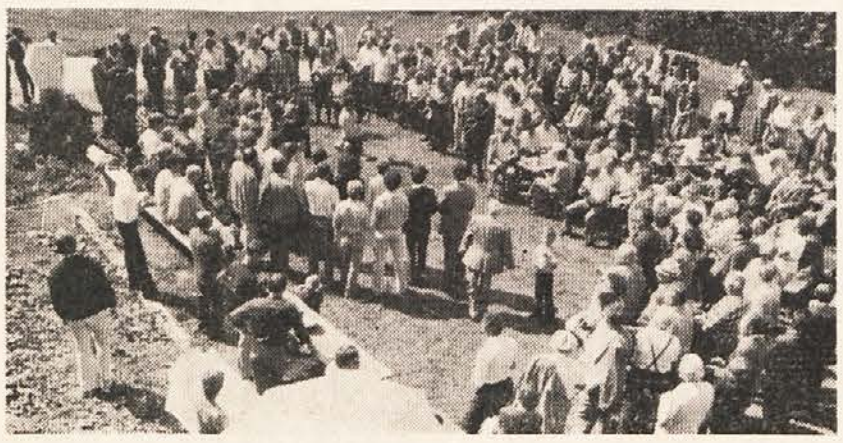

Po drugi strani pa je govornik pozdravil izjave zveznega predsednika Kirchschlägerja, njegovo zavzemanje za dialog med vlado in manjšino ter za postopno reševanje odprtega manjšinskega vprašanja. „Predsednik Kirchschläger se brez dvoma zaveda, da je tudi on soodgovoren za položaj manjšin v Avstriji, saj zakon o narodnih skupinah, ki ga uporabljajo proti manjšinam, nosi tudi njegov podpis. Hkrati pa moramo ugotoviti, da pozitivne izjave predsednika Kirchschlägerja ne morejo biti alibi za nereševanje vprašanj. Tudi izjava deželnega glavarja Wagnerja, da bo treba premisliti, ali naj bo še naprej naloga avstrijske politike, da Slovencem nekaj vsiljuje, česar sami nočejo, namreč sosvete, je sama po sebi pozitivna, v kolikor ni samo besedna igra. Kajti tudi deželni glavar je ujetnik lastnega tristrankarskega sporazuma, v katerem koroški Heimatdienst in koroška svobodnjaška stranka pogosto igrata prvo violino. Knaflova napoved, da je treba manjšinsko šolstvo ‚na novo urediti‘ v smislu geto-šol za Slovence, pa je samo nov dokaz, da nekateri koroški politiki gradijo svojo politiko na narodnostni nestrpnosti in razpihovanju nacionalne mržnje. Že leta 1972 je ljudska stranka skušala volilni boj voditi na hrbtu manjšine in ji to nič ni koristilo; tako nacionalizem tudi tokrat nič ne bo prinesel — razen zastrupljanja ozračja. S tem pa ljudska stranka in njeni funkcionarji samo dokazujejo, da niso sposobni nositi politično odgovornost na Koroškem in tudi ne na Dunaju“.

Koroški Slovenci smo tudi da-

(Dalje na 8. strani)

Ogroženi manjšini je treba več pomoči

„Južni Tirolci hočejo imeti le naš denar in naša odlikovanja, nas samih pa ne marajo.“ S temi besedami začenja Andreas Unterberger v dunajskem dnevniku „Die Presse“ članek, v katerem obširno razpravlja o tem, koliko in kako Avstrija uradno, to je iz državnih sredstev, podpira nemško narodnostno skupnost na Južnem Tirolskem.

Iz članka je razvidno, da je bilo v letošnjem državnem proračunu Avstrije predvidenih za podporo južnim Tirolcem 24 milijonov šilingov, medtem ko je pred tremi leti znašala ta vsota 38 milijonov šilingov. V zveznem proračunu so ta sredstva predvidena pod nedolžno postavko „splošno podpiranje kulture“, namenjena pa so najrazličnejšim oblikam podpore, ki jo nudi Avstrija svoji manjšini v Italiji: od štipendiranja južnotirolskih študentov na avstrijskih univerzah pa do tečajev nemščine v ogroženih južnotirolskih vaseh.

Seveda je podpora, ki jo dobivajo južni Tirolci iz avstrijskih proračunskih sredstev, le ena oblika pomoči; verjetno še bolj izdatna bo podpora, ki jo nudijo najrazličnejša društva in združenja, posebej v ta namen ustanovljena tako v Avstriji kot tudi v Nemčiji. Pri tem pa je treba upoštevati, da so južni Tirolci vsaj v ožji bocenski pokrajini v položaju absolutnega vladarja in tudi merodajno odločajo o uporabi tamkajšnjih javnih sredstev in ustanov oz. so udeleženi na vsem tem. Torej pri gojitvi in ohranjanju svojih narodnostnih in kulturnih svojstvenosti gotovo niso tako navezani na pomoč matičnega naroda, kakor velja za druge narode manjšine.

Ravno v tej povezavi bi bilo zanimivo primerjati, kolikšna je podpora, ki jo nudi Avstrija manjšinam v lastnih mejah — ki so dejansko in vsestransko v manjšinskem položaju in bi bile zato še toliko bolj potrebne pomoči.

PREBERITE

Za izboljšanje našega glasila — stran 2

Poznoantični zakladi v Globasnici — stran 3

Na Koroškem že drugi narodni park — stran 5

Predstavljamo občino Tržič — stran 7

Bilanca naših šahistov — stran 8

Zagate s strupeni tovori

Po težki nesreči italijanske cisterne s strupeno snovjo v Mölblingu se je na Koroškem razvila živahna diskusija o tem, kako bi na Koroškem preprečevali take nesreče. V tej razpravi se je posebno pogosto javljal k besedi namestnik deželnega glavarja Frühbauer, ki je nakazal številne možne ukrepe, da bi koroške ceste postale bolj varne. Med drugim sta prišla v diskusijo tudi koroška mejna prelaza Ljubelj in Jezersko. Na obeh prelazih naj bi ali vsaj omejili ali pa povsem zaprli promet za transporte s strupenimi in nevarnimi snovmi.

Za Ljubelj je Frühbauer predlagal, da bi ga popolnoma zaprli za vse prevoze strupenih snovi, da pa bi nadalje tudi omejili promet težjih tovornjakov in ga dovolili vsaj v poletnih mesecih samo od 16. ure naprej. O tem se je pogovarjal tudi že s pristojnimi mesti v Sloveniji, kjer bi imeli razumevanje za take ukrepe. Vendar pa so se v Podljubelju oglasili občani, ki se bojijo, da jim bo težki promet v nočnih urah še bolj zastrupil zrak in jih prizadel tudi s hrupom. Formirali so tudi iniciativo občanov, da bi se uspešno branili proti takemu obremenjevanju ljubeljske ceste in prebivalstva, ki živi ob njej.

Proti zaprtju Ljubelja pa se branijo tudi v Železni Kapli, ker obstaja verjetnost, da bi se promet, ki ne bi smel čez Ljubelj, preusmeril na Jezersko sedlo. To bi seveda imelo hujše posledice za Železno Kaplo, ki je šele pred nedavnim dobila naziv „kopališče“ — „Kurort“, povečan promet skozi kraj, ki se mu ni mogoče izogniti po obvozu, pa bi tak naziv postavil na laž in ogrozil razvijajoči se kopališčni turizem.

Proti delnemu zaprtju ali omejitvi prometa čez Ljubelj pa se brani tudi koroška trgovska zbornica, ker bi imela preusmeritev transporta na druge mejne prehode za posledico podražitev tovornih uslug. Koroško gospodarstvo precej blaga prejema iz pristanišč na severnem Jadranu, najkrajša pot npr. iz Kopra pa pelje seveda čez Ljubelj.

V razpravo se je sedaj vključil tudi podpredsednik Kluba slovenskih občinskih odbornikov in občinski odbornik EL v Železni Kapli Lado Hajnžič, ki je dejal, da bi uresničitev Frühbauerjevih predlogov pomenila korak naprej v izboljšanju prometnega položaja na mejnih prelazih. Seveda pa ne bi smela škodovati domačinom. Zato je podprl tudi težnje občanov v Podljubelju. Hajnžič je opozoril tudi na soglasni sklep občinskega odbora v Železni Kapli, da prepoved prometa ne bi smela veljati za dovoz in odvoz pri tovarni celuloze Obir na Rebrci, saj je ta tovarna že zaradi svoje lege prisiljena, da se poslužuje poti čez Jezersko.

Dokončna rešitev te prometne zagate je za Hajnžiča lahko samo kar najhitrejša izgradnja karavanškega predora, kar bi seveda ustreglo tako Podljubelčanom in Kapelčanom, pa tudi koroški trgovski zbornici, in forsiranje transporta na železnici. Čeprav je izgradnja karavanškega predora seveda na dnevnem redu, pa bo le še trajalo najmanj štiri leta, da bo prevozen. Dotlej bodo po vsej priliki vse rešitve koroške zagate s strupenimi tovori samo polovične.

Enakopravnost po ovinkih

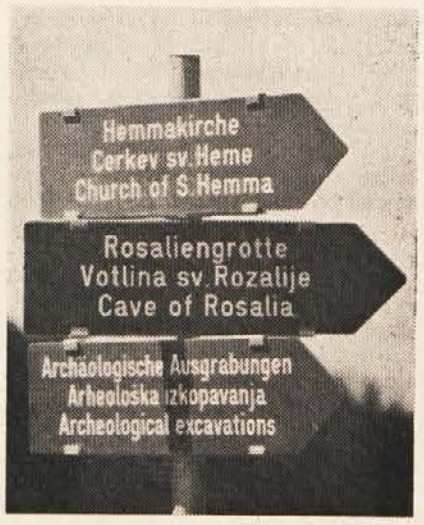

Pot do enakopravnosti slovenščine na Koroškem ni samo dolga, marveč vodi tudi po številnih ovinkih. Primer „enakopravnosti po ovinkih“ je v Globasnici: turistični kažipot, kjer je poleg nemščine in angleščine našla mesto še slovenščina.

Zanimalo bi nas, ali bodo v doglednem času tudi krajevni napisi trojezični, morda celo petjezični kot v Železni Kapli? Res lep ovinek, po katerem se izogibajo priznanju, da tukaj živita dva naroda, ki bi morala biti enakopravna tudi glede jezika.

Izboljšanje našega glasila je skupna zadeva nas vseh

Zveza slovenskih organizacij na Koroškem je po zadnjem občnem zboru ustanovila poseben pododbor za tisk in informiranje, ki naj bi nadaljeval razpravo o bolj učinkovitem delu na tem področju in tudi aktivno sooblikoval dejavnosti slovenskih glasil in inštitucij, ki so zadolžene za informiranje Slovencev na Koroškem, avstrijske in mednarodne javnosti ter matičnega naroda in narodov in narodnosti Jugoslavije.

Prvo in glavno težišče dela odbora bo reforma osrednjega glasila ZSO, Slovenskega vestnika, najstarejšega povojnega koroškega časopisa. K temu naj prispevajo spremembe na vsebinski ravni in pri zunanji podobi časopisa. K vsebinski privlačnosti naj bi prispevala pritegnitev večjega števila zunanjih sodelavcev, da bi bilo tako bolj kot doslej pokrito družbeno dogajanje na narodno mešanem področju Koroške in omogočeno tudi uvajanje novih vsebinskih rubrik; oboje naj bi prispevalo k večji odmevnosti lista, pa tudi k bolj trdni povezanosti med sodelavci lista in njegovimi bralci. Pri Slovenskem vestniku se je že formirala posebna delovna skupina, ki na podlagi sedanje tehnične opreme v tiskarni „Drava" v Podljubelju skuša uresničiti načrtovano vsebinsko in oblikovno reformo. Ena važnih nalog prihodnjih let pa bo gotovo modernizacija tiskarne. Naše glasilo namreč tiskamo s stroji, ki so drugod že našli svoje zasluženo mesto v marsikaterem tehničnem muzeju. V uredništvu se zavedajo, da zaradi tega ne trpi samo lice časopisa, temveč pogosto tudi aktualnost.

Zveza slovenskih organizacij je frontovska organizacija; združuje ljudi različnih svetovnih nazorov in tudi različnih strankarskih pripadnosti, ki si skupno prizadevajo za enakopravnost Slovencev na Koroškem in za več pravičnosti v avstrijski družbi. Zaradi tega mora biti tudi list pluralističen, v pisanju pa se mora kazati toleranca, odprtost, medsebojno spoštovanje tudi v mnenjih, enako tudi pravičen odnos do opravljenega dela. Nikakor pa to ne pomeni, da bi se pisci morali odpovedati pravici do idejne konfrontacije.

Vsaka skupina, ki jo združujejo skupni interesi in ki hoče ohraniti in izgrajevati notranjo povezanost in solidarnost, mora skrbeti tudi za obveščanje. Kot manjšina moramo predvsem skrbeti, da bomo zmanjšali premoč nemških sredstev javnega obveščanja pri informiranju Slovencev na Koroškem. Danes doseže slovensko časopisje, ki izhaja na Koroškem, le razmeroma majhen del slovensko govorečih ljudi. Tudi o vprašanjih, ki so za narodno manjšino življenjskega pomena, Slovence v glavnem obveščajo nemški mediji, časopisi, radio in televizija.

Nemška sredstva javnega obveščanja so bila na Koroškem pravzaprav vedno tudi v službi asimilacije in raznarodovanja Slovencev. Z mešanico molka, polresnic, izbiranja in potvarjanja so si prizadevala ustvarjati ozračje, ki je bilo v korist asimilacije. Nemške Korošce je utrjevalo v predsodkih do Slovencev, slovenske pa odtujevalo lastnemu narodu in kulturi ter boju za emancipacijo in enakopravnost.

Zavedamo se, da je mnenje, zapisano v našem glasilu, marsikdaj v popolnem nasprotju s takoimenovanim koroškim javnim mnenjem. Slovenci, ki iščemo pot iz neenakopravnosti, imamo drugačen pogled na naša življenjska vprašanja kot tisti, ki skušajo ohraniti razmere, ki nas tiščijo v podrejen položaj. Zavedamo se naše dolžnosti in odgovornosti, da odkrito povemo naše misli, v prvi vrsti seveda k stvarem, ki se nas tičejo kot narodne manjšine, ki ne uživa vseh pravic.

Skupno si moramo prizadevati, da bomo imeli še bolj privlačno in kvalitetno glasilo, še bolj močan povezovalni člen v življenju naše narodne skupnosti.

Teodor Domej

Robeže - signal za Slovence

da se je treba upreti nasilju

„Ko se spominjamo prvega oboroženega spopada partizanov z nemško soldatesko na Koroškem dne 25. 8. 1942 na Robežah, si je treba predočiti družbenopolitično, predvsem pa vojaško situacijo tedanjega časa, da sploh razumemo globlji pomen tega spopada," je dejal dr. Marjan Sturm, ko je na nedeljski spominski slovesnosti na Robežah v imenu Zveze koroških partizanov spregovoril o začetku in razvoju oboroženega boja koroških Slovencev proti nacističnemu nasilju. „Že s takoimenovanim anšlusom Avstrije se je družbeni in narodni položaj koroških Slovencev bistveno spremenil. Sledile so aretacije vidnejših predstavnikov, prepovedi prireditev, ukinitev zadnjih ostankov dvojezičnega šolstva ter ureditev nemških otroških vrtcev z izrazito ponemčevalno funkcijo. Tako je tajna policija lahko že leta 1939 ugotovila, da je predvsem kulturno delovanje koroških Slovencev popolnoma zamrlo."

Po nemškem napadu na Jugoslavijo aprila 1941 so nacistične oblasti premestile 67 slovenskih duhovnikov v nemške kraje, prepovedale so delovanje Slovenske prosvetne zveze in 43 krajevnih društev, Zvezo koroških zadrug s 36 podeželskimi posojilnicami pa so ukinile oz. vključile v nemško zadružništvo. Pri vseh teh protislovenskih ukrepih – je naglasil govornik – je imel odločilno vlogo tedanji Kärntner Heimatbund s poslevodečim predsednikom Aloisom Maier-Kaibitschem na čelu. Ves aparat Heimatbunda je bil vključen v NSDAP, NS-Gaugrenzlandamt, katerega vodstvo je prav tako prevzel Maier-Kaibitsch.

Nacistične oblasti na Koroškem pa niso bile prizadevne samo pri raznarodovanju koroških Slovencev, tudi pri pripravi in izvedbi napada na Jugoslavijo so imeli prav koroški nacisti pomembno vlogo. Že julija 1940 je Maier-Kaibitsch napisal dve spomenici, prvo o Mežiški dolini in drugo o jeseniškem trikotniku, kjer je utemeljeval potrebo priključitve teh področij Koroški. Posebno vlogo pa so imeli koroški nacisti pri načrtni germanizaciji okupiranega ozemlja v Sloveniji.

„Vse to, predvsem pa dejstvo, da so nacisti z nasilnim pregonom nad 1000 koroških Slovencev aprila 1942 enkrat za vselej hoteli ‚rešiti' takoimenovano koroško vprašanje, kot se je izrazil gauleiter Rainer, je treba imeti pred očmi, ko ocenjujemo začetek, razvoj in konec partizanskega odpora na Koroškem," je ugotovil Marjan Sturm. „Po nemškem napadu na Jugoslavijo je postalo jasno, da nacizem ogroža Slovence na obeh straneh bivše državne meje v njihovi narodni samobitnosti; postalo je jasno, da bo protifašistično

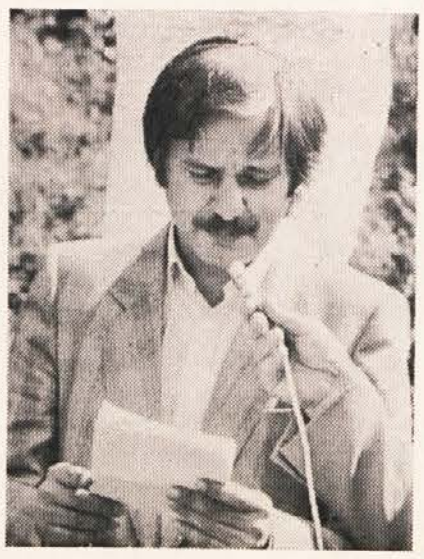

gibanje uspešno le tedaj, če se bodo združili vsi antifašisti ne glede na državno pripadnost in ne glede na državne meje."

Ob tem pa je seveda treba videti, da tedaj niti Avstrija niti Jugoslavija ni obstojala kot samostojna država, je opozoril govornik. Prav zaradi tega je absurdno, ko določeni krogi še danes očitajo koroškim Slovencem, da so se borili za Jugoslavijo in ne za Avstrijo. „Ali so imeli partizani 25. avgusta 1942 prav tukaj na Robežah, ko so se spopadli z esesovci, pred očmi Avstrijo, ali morda Jugoslavijo? Vsak količkaj trezno misleč človek bo uvidel, da je tedaj šlo samo za to, da se čim prej uniči do tedaj nepoznan barbarski režim!"

Zmaga Kranjčevega bataljona je pomenila za koroške Slovence, ki so bili potrti zaradi izselitve, dokaz partizanske navzočnosti in uspešnosti. Prvič se je zgodilo, da je v bojih prekaljena enota na koroških tleh premagala nemško edinico in navezala stike z domačini, ki so jo prisrčno sprejeli z vzklikom: „Rešite nas tega hudiča!" in jo podprli z informacijami in hrano. Eden izmed učinkov tega boja je bil, da je prvi koroški aktivist, Ivan Županc-Johan, pri svojem političnem delu po raznih vaseh žel še večji uspeh. Že konec avgusta 1942 je v Lobniku ustanovil prvi odbor OF, potem so nastajali vaški odbori na Obirskem, v Beli, v Selah, v Plaznici, v Borovljah, v Kortah, na Reberci, v Suhi in v mnogih drugih krajih.

„Bitka na Robežah potemtakem ni samo vojaškega, temveč tudi moralnopolitičnega pomena," je je poudaril tov. Sturm. **„V času, ko so lokalni nacisti, še pijani od zgodnjih zmag, načrtovali popolni izgon koroških Slovencev, je bitka na Robežah oznanjala, da se slovenski narod ne bo vdal usodi, ki so mu jo namenili."**

V svojem zgodovinskem orisu protifašističnega boja na Koroškem je Marjan Sturm citiral tudi napoved gauleiterja Rainerja, ki je leta 1942 dejal: „Trdno sem odločen prihodnje leto napraviti vse, da bo koroško vprašanje rešeno in da bomo obrambni boj 1918/20, ki smo ga tedaj vodili defenzivno, tokrat vodili ofenzivno in privedli do končne zmage." Ofenzivno – to je pomenilo nasilno germanizacijo ne le koroških Slovencev, temveč tudi tistih delov Slovenije, ki so jih zasedli Nemci. Ofenzivno – to je pomenilo, da so se vse fraze iz medvojne dobe o naravni enotnosti Koroške in o naravni meji na Ka-

(Dalje na 8. strani)

Tudi v Izraelu samem se množijo glasovi proti vojni

Barbarska vojna Izraela proti palestinskemu judstvu ni samo v svetovni javnosti obrnila splošno mnenje od simpatij za Izrael v nasprotno smer, marveč je tudi izraelskemu ljudstvu samemu dala povoda za razmišljanje. Doslej so namreč prebivalci Izraela skoraj v vseh vojnah, ki jih je izzvala njihova vlada, stali neomajno na strani vladajoče politike in s tem vojne; nasedali so hujskanju cionistične propagande in verjeli, da je vsaka taka vojna sveta zadeva za obrambo državnih meja in ne akt agresije proti arabskim državam, še posebno proti palestinskemu ljudstvu. Le tako je tudi razumljivo, da je Izrael lahko skozi desetletja vodil vojne v tem delu sveta in ogrožal svetovni mir, pri tem pa užival podporo svojih prebivalcev.

Počasi se vendar začenja spreminjati tudi zadržanje v Izraelu živečih Židov. Z napadom na Bejrut, ki ga ni bilo več mogoče označiti kot obrambni akt, je Begin — katerega je med drugim že leta 1948 veliki znanstvenik židovskega porekla Albert Einstein v nekem odprtem pismu za ameriški tisk označil kot „fašista" — svoj lok prenapel. To postane očitno v štirih točkah: 1. Izraelska vojska, oborožena z najboljšim orožjem v tem delu sveta, ni dosegla pričakovanega in zaželjenega vojaškega uspeha, vajenega iz drugih vojn; palestinski partizani so se, čeprav slabo oboroženi ter brez podpore arabskih in drugih držav, skoraj štiri mesece junaško in uspešno zoperstavljali nečloveški cionistični agresiji. 2. Begin kot državnik in Izrael kot država sta zgubila še zadnje simpatizije svetovne javnosti. 3. Celo ZDA, doslej najzvestejši zaveznik Izraela, so se odmaknile in niso več brezpogojno podpisali vsakršno izraelsko dejavnost. 4. Kar je za Begina verjetno najhujši udarec — v Izraelu samem se množijo glasovi proti vojni.

Tako je na primer stotnik Eli Geva, eden najbolj zaslužnih častnikov izraelske vojske, ki je vodil elitno enoto, katera bi morala kot prva zavzeti Bejrut, prosil za premestitev. Svojo prošnjo je utemeljil z besedami, „da nima poguma, da bi gledal v oči staršev, katerih sinovi bi padli v boju za Bejrut", svojih ljudi „noče voditi v bitko, ki ni vredna mrtvih, ki bi jih terjala".

Gibanje proti vojni v Izraelu samem se je razširilo torej tudi v vojsko, kajti Eli Geva ni edini primer. Čedalje več vojakov se združuje v protestnih gibanjih, med katerimi je gotovo največje v Izraelu tako imenovano „Salem Ašav", bolj znano pod angleškim imenom „Peace now" („Mir zdaj"). To gibanje je priredilo 3. julija t. l. množično mirovno demonstracijo, katere se je udeležilo 100.000 ljudi — in to v vojnem času! Seveda je treba omejiti, da je to gibanje slej ko prej relativno majhno in sloni v glavnem na intelektualcih ter delih mladine in vojakov. Toda vendar: še pred nekaj leti si množične mirovne demonstracije v Tel Avivu ne bi mogli predstavljati. Tako pa je le upravičeno upanje, da bo končno tudi med izraelskim prebivalstvom prodrlo prepričanje, da včerajšnji zasledovani naj ne bodo današnji zasledovalci.

Vojna okoli Bejruta je končana. V njej je Izrael zapravil simpatije sveta, Palestinci pa so vsaj začasno spet ob pravico do svobodnega življenja v lastni domovini. Verjetno ni naroda, ki bi po drugi svetovni vojni toliko prestal kot palestinski. Toda Palestinci niso narod, ki bi klonil — to so v zgodovini že dostikrat dokazali in je gotovo, da se bodo naprej borili za svojo domovino. In če bodo posamezniki v svoji ogorčeni resignaciji in obupu morda iskali izhod v terorizmu: naj ga tisti, ki so zdaj molčali ali se jalovo izvijali, potem ne obsojajo ali svetohlinsko govorijo o „gnusnem terorju" ali podobno. Kajti jasno je samo eno: dokler palestinsko vprašanje ne bo pravično rešeno, tako dolgo v tem delu sveta tudi ne bo trajnega miru.

fra-ter.

„Našli smo skupen jezik"

Udeleženci nedeljskega srečanja na Robežah so posebno prisrčno pozdravili v svoji sredi nekdanjega komandanta Kranjčevega bataljona, generalpolkovnika Franc Poglajena-Kranjca, ki je pred 40. leti vodil bitko z esesovci na Robežah. Na naši sliki ga vidimo (na desni) skupaj s Francem Sveršino, doma iz okolice Železne Kaple, ki pa danes živi pri svoji hčerki v Šmarjeti v Rožu. Tudi on je bil med tistimi, ki so pomagali borcem Kranjčevega bataljona, ko se je pred štiridesetimi leti preko Koroške prebijal na Štajersko.

V kratkih besedah je tov. Poglajen obudil spomin na tedanje dogodke, pri čemer je zlasti poudaril, da so bili partizani – „čeprav smo prišli kot nepoznana vojska" – v naših krajih lepo sprejeti in deležni vsestranske podpore ljudstva. V vseh teh krajih je tedaj nastajala OF, ki je združevala ljudi v boju za svobodo, za uničenje fašizma, za pravice slovenskega ljudstva, je dejal tov. Poglajen. „Ta boj se je širil po vsej Koroški in se združil z bojem v Sloveniji. Čeprav smo bili tedaj še nepoznana vojska, smo našli v teh krajih stik z ljudmi in skupen jezik. In tako se bivši borci tudi danes čutimo povezane s koroškimi Slovenci v njihovih prizadevanjih za dosego enakopravnosti – saj so to vendar osnovne človekove pravice, ki so last vsega človeštva."

Poznoantični zakladi v Globasnici in pri Hemi

Lep dan za zares velik dogodek so si izbrali Globašani, ki so pretekli četrtek otvarjali v stari šoli muzejsko zbirko z arheološkimi najdbami in muzej na prostem s poznoantičnimi krščanskimi izkopaninami pri Hemi v Slovenjah. Pred staro šolo so pripravili slovesnost, ki so se je udeležili najvišji predstavniki koroškega javnega življenja.

Med številne domačine in goste so prišli med drugim deželni glavar L. Wagner, škof E. Kappellari, predsednik koroškega deželnega zbora J. Guttenbrunner, pa tudi arheologi iz Slovenije. Častno mesto med slavnostnimi gosti je imel tudi Valentin Kogoj, po domače Gradišnik, ki je kazal veselje nad doseženimi uspehi.

Moški zbor slovenskega prosvetnega društva Šteben je z nemško in slovensko pesmijo otvoril spored. Globaški župan A. Sadjak je kot predstavnik občine in društva prijateljev Juenne in Heme v kratkem pregledu povedal, da so se prizadevanja za izkop arheoloških zakladov pri Hemi začela okoli leta 1968. Leta 1977 je Gradišnik za 60 let dal v najem zemljišče, maja naslednjega leta pa so se začela dela, ki jih je vse doslej skrbno in uspešno vodil arheolog Franc Glasner iz koroškega deželnega muzeja v Celovcu. Zaradi obsega in dragocenosti najdb je bilo treba poskrbeti tudi za razstavne prosore. Izbrali so staro šolo in jo za muzejsko zbirko posrečeno adaptirali.

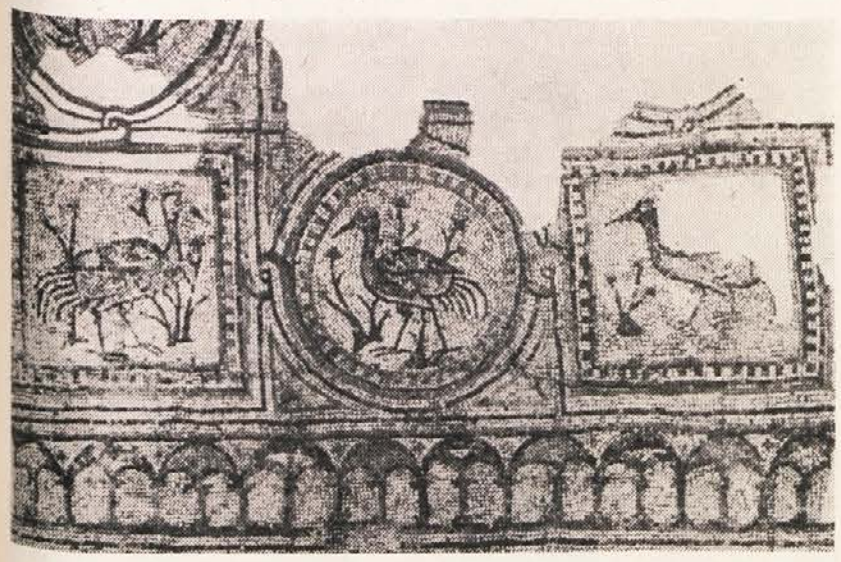

O tem, kaj vse se vidi v Globasnici in pri Hemi, sta spregovorila ravnatelj koroškega deželnega muzeja G. Piccottini, predvsem pa F. Glaser. Najstarejša najdba na vrhu hriba je iz mlajše kamene dobe. V 3. stoletju pred Kristusom so hrib naselili Kelti. Na gori so častili tudi svojega boga Joventa, ki je dal ime gori, nato rimski naselbini Juenna v dolini, potem pa tudi vasi Podjuna in sploh celi dolini. V času, ko so bili gospodarji v naših krajih Rimljani, je bila glavni center tega vzhodnokoroškega področja naselbina Juenna ob rimski cesti med Virunumom na Gosposvetskem polju in Celeio (Celjem). Juenna je bila na področju današnjega kraja Globasnica in zahodno od njega. Okoli leta 400 po našem štetju so prebivalci naselbino v dolini zaradi nemirnih časov preseljevanja narodov spet zapustili in se vrnili na hrib.

Med tem pokristjanjeno prebivalstvo je v petem stoletju zgradilo v naselbini cerkve z dragocenimi mozaiki. Konec te naselbine je prišel okoli leta 600, ko so se naselili v naših krajih Slovani.

Pri Hemi je trenutno najvažnejši kraj za arheološko proučevanje poznoantične in zgodnjekrščanske dobe v Avsriji. V dveh cerkvah, krstilnici in dveh nagrobnih kapelah, ki so jih izkopali, so odkrili največje — skupaj s tistimi v Teurnii na gornjem Koroškem pa tudi edine — ohranjene zgodnjekrščanske mozaike v Avstriji (okoli 40 kvadratnih metrov. Izkopavanja bodo nadaljevali tudi v prihodnjih letih.

F. Glaser je napisal kratek vodič skozi muzej na prostem, muzej v Globasnici, v njem pa navaja tudi ostale antične spomenike Podjune. Avtor najavlja obsežno znanstveno delo.

Deželni glavar Wagner je, ko je otvarjal muzej, povedal, da je na Koroškem že okoli 50 muzejev in kulturnih parkov, kjer se vidi, kaj vse so ljubitelji in poklicni raziskovalci že prispevali k temu, da postanejo zgodovinski zakladi dostopni, preteklost pa ljudem manj meglena. V Globasnici naj bi prispevala k boljši dostopnosti tudi cesta na hrib k izkopaninam, ki je trenutno za občino velik problem. Zato ni čudno, da si Globašani želijo, da bi jim priskočila na pomoč dežela.

■

Otvoritev muzeja je bila dvojezična. Za to sta poskrbela štebenski zbor in župan Sadjak, celo deželni glavar Wagner je spregovoril slovenski besedi „dragi prijatelji". Vendar pa se županu ne bi bilo treba posebej opravičevati pred obiskovalci, da spregovori tudi nekaj slovenskih besed. Dvojezičnost oziroma enakopravno upoštevanje slovenščine v javnosti bi morala biti nekaj samo po sebi umevnega ne samo v Globasnici, temveč na vsem narodnostno mešanem ozemlju Koroške. Prav gotovo to ne bi smelo biti nekaj, za kar bi morali posebej prositi za dovoljenje. Seveda je v večini nas nekaj takega kot strah, da se ne obnašamo lepo in dostojno, če v navzočnosti ljudi, ki ne znajo našega jezika, spregovorimo slovensko. Ta strah so nam privzgojili tisti, ki hočejo, da se čimprej popolnoma odpovemo našemu jeziku in našim pravicam. Moralo bi biti nekaj samo po sebi umevnega, da nas nemško govoreči sodeželani spoštujejo in upoštevajo z našimi pravicami in našim jezikom vred. Seveda moramo tudi sami vedno in povsod kot nekaj navadnega in vsakdanjega uporabljati naš jezik, kjer je to na mestu, s primernim ponosom, drugod pa spet z jasnim opozorilom na naše pravice. Na južnem Koroškem, kjer živimo Slovenci, je pravzaprav vsaka samo nemška javna slovesnost nekaj neprimernega in v bistvu anahronističnega in nepravičnega, ker ne upošteva dela domačega prebivalstva.

T. D.

Izseljenski dan bo letos v Bilčovsu

Zveza slovenskih izseljencev obvešča, da bo imela v nedeljo 12. septembra 1982 s pričetkom ob 14.30 uri v gostilni Ogris, p.d. Miklavž v Bilčovsu svoj

REDNI OBČNI ZBOR

ki bo tudi letos povezan s tradicionalnim

DRUŽABNIM SREČANJEM.

Vsakoletni Dan izseljencev je postal tradicionalno srečanje bivših pregnancev, da obudijo spomin na skupno trpljenje v času nacističnega nasilja ter v prijateljskem pogovoru utrdijo vezi, ki so jih v dneh krivic in žrtvovanja združile v veliko družino žrtev fašizma.

Letošnje srečanje bo v znamenju 40-letnice pregnanstva. Ker pa je bilo o dogodkih pred 40 leti in o pomenu njihove obletnice izčrpno govora že na osrednji spominski slovesnosti meseca aprila v Celovcu, bo prireditev v Bilčovsu imela bolj sproščen značaj: uvodnim formalnostim občnega zbora bo sledil družabni del, ki ga bodo s svojim nastopom obogatili prosvetaši domačega Slovenskega prosvetnega društva „Bilka". Predvsem pa bo dovolj priložnosti, da se nekdanji sotrpini po dolgih letih spet srečajo in obudijo spomin na čase, ko so skupaj preživljali usodo pregnanstva.

Zato prisrčno vabljeni bivši pregnanci z družinami, prijatelji in znanci!

Zveza slovenskih izseljencev

Slovenski impresionisti v deželni galeriji

Preteklo sredo so v Koroški deželni galeriji v Celovcu otvorili veliko reprezentativno razstavo slovenskih impresionistov. S tem je slovenska slikarska klasika prvič v tej obliki predstavljena na Koroškem. Razstavljenih je 60 del Ivana Groharja, Riharda Jakopiča, Matije Jama in Mateja Sternena.

Otvoritev razstave je bila hkrati tudi političen dogodek, saj je razstavo otvoril sam koroški deželni glavar Leopold Wagner, ki je poudaril „zelo dobre in prijateljske sosedske odnose" s Slovenijo in pozdravil kulturno sodelovanje med Koroško in Slovenijo. Poleg njega so prišli na otvoritev tudi še številni drugi prominentni politiki. Navzoč je bil tudi republiški sekretar Izvršnega sveta Slovenije za kulturo in izobraževanje Matjaž Kmecl. Slikarje je predstavila direktorica Narodne galerije v Ljubljani dr. Anica Cevc, ki je razstavo tudi sestavila. Za prihodnje leto pa Koroška deželna galerija pripravlja razstavo koroških slikarjev v Ljubljani. O razstavi slovenskih impresionistov bomo še poročali.

Četrto obirsko srečanje

pisateljev manjšinskih narodov

Kakor smo poročali že v zadnji številki, se bo danes začelo srečanje pisateljev manjšinskih narodov, ki ga Slovenska prosvetna zveza, Slovensko prosvetno društvo „Obir", Slovenski PEN-center in Koroški PEN-klub že četrtič prirejajo na Obirskem.

Danes zvečer se bodo udeleženci zbrali v Železni Kapli, kjer bo ob 19. uri skupna večerja v hotelu ‚Obir', nato pa ob 20.30 uri literarno branje.

Jutri se bo srečanje nadaljevalo v gostilni Kovač na Obirskem, kjer bo ob 9. uri Valentin Polanšek kot gostitelj pozdravil udeležence ter podal uvodne besede h glavni temi letošnjega srečanja, ki bo potekalo pod geslom „Umetniški in bivanjski dualizem — je to utesnjenost ali obogatitev za ustvarjalca?". Ob 10. uri bo dr. Johann Szabo govoril o literaturi nemške narodne skupine na Madžarskem. Po kosilu bo zastopnik madžarskih literatov predstavil dvojezično zbirko „Sozvočje", podana bo informacija o koroški slovenski literarni sceni, o glavni temi pa bosta govorila Luciano Morandini in Robert Hajszan. Dan bo spet zaključen z literarnim branjem, ki bo ob 20.30 uri v Selah.

Srečanje bo zaključeno v nedeljo, ko bodo ob 9. uri diskusija, izsledki in zaključne besede, ki jim bo ob 10.30 uri sledilo literarno branje pri Kovaču na Obirskem. Po skupnem kosilu pa se bodo udeleženci poslovili od svojih gostiteljev — z obljubo, da bodo prihodnje leto spet prišli na Obirsko, kjer bo že 5. srečanje pisateljev manjšinskih narodov.

Letošnji maturanti na tradicionalnem izletu

Ne samo matura na Zvezni gimnaziji za Slovence v Celovcu, marveč tudi tradicionalni izlet njenih vsakoletnih maturantov obhaja letos jubilej: dvajsetletnico.

V ponedeljek so letošnji maturanti slovenske gimnazije odpotovali v Jugoslavijo, kjer si bodo ogledali vrsto krajev, zgodovinskih in kulturnih spomenikov ter se seznanili z družbeno ureditvijo. Načrt izleta obsega obisk Ljubljane, Zagreba, Jasenovca, Beograda, Sarajeva, Dubrovnika, Splita, Titovega Drvarja, Plitvičkih jezer in drugih krajev. Pokrovitelj letošnjega izleta, ki bo trajal do konca meseca, je republiški komite za vzgojo in izobraževanje SR Slovenije, na njihovem potovanju po Jugoslaviji pa maturante poleg nekaterih učiteljev spet spremlja dr. Vladimir Klemenčič.

— otrok in šola — otrok in šola — otrok in šola — otrok in šola — otrok in šola —

Popravek k zapisku o učbenikih

V eni zadnjih številk smo v tej rubriki objavili zapis o učbenikih, h kateremu nam je na podlagi zakona o medijih gospod vl. sv. Rudolf Vouk poslal naslednji „Popravek", ki ga v celoti objavljamo.

Uredništvo

V Vaši izdaji z dne 6. 8. 1982 pišete na strani 3 pod naslovom „Učbeniki":

„V zadnjih letih so se uporabljale v slovenskem delu pouka na naših šolah naslednje knjige: ‚Naša začetnica' (R. Vouk), ‚Jezikovne vaje in slovnica' (R. Vouk), ‚Mladina poje' (L. Kramolc — R. Vouk), ‚Naš novi dom' (R. Vouk), ‚Okoli naše hiše — Rund ums Haus' (H. Piuk — R. Vouk), ‚Naša ožja domovina — Unsere engere Heimat' (R. Vouk s sodelavci); na glavnih šolah so v uporabi poleg ‚Jezikovnih vaj' še čitanke prvih razredov Državne gimnazije za Slovence, Debenjakov nemško-slovenski slovar ter Slovenski pravopis."

Zgornje trditve so nepravilne odn. netočne. Pravilno je namreč da so se v zadnjih letih uporabljale v slovenskem delu pouka na dvojezičnih ljudskih šolah in na glavnih šolah s slovenskimi oddelki naslednje knjige: „Naša začetnica" (izdala delovna skupnost pod vodstvom Rudolfa Vouka s sodelavci Theresia Lausegger, Johann Millonig, Friedrich Srienc, Friedrich Tauschitz, Hermann Velik in Josef Wigoschnig), „Mladina poje" (Rudolf Vouk — Luka Kramolc), „Rund ums Haus — Okoli naše hiše" (Piuk-Draxl-Odreitz, Vouk-Mohar-Žele), „Unsere engere Heimat — Naša ožja domovina" (Piuk-Draxl-Odreitz, Vouk-Božič-Strugger-Srienc-Wrulich-Žele); na slovenskih oddelkih na glavnih šolah so v uporabi poleg „Jezikovnih vaj" še čitanki „Slovensko berilo 1" (priredila Franc Inzko in Reginald Vospernik) za 1. in 2. razred in „Slovenska čitanka — III. del — za Zvezno gimnazijo za Slovence" (priredil Franc Inzko) za 3. in 4. razred, ter Debenjakov Nemško-slovenski/Slovensko-nemški slovar ter Bunčev „Mali slovenski pravopis".

Nadalje pišete: „Občasno in zlasti v zadnjih tednih se je močno razvila diskusija o številu šolskih knjig, ki so namenjene učencem dvojezičnega ali slovenskega jezikovnega pouka. Precej kritike je šlo tudi na rovaš avtorja večine zgoraj navedenih knjig, češ da so nekatere za gotove šolske stopnje neuporabne in utegnejo biti ponekod celo vzrok za odjavo od dvojezičnega pouka . . . in da so posamezne za današnji čas res že doživete, oziroma le težko obstajajo ob široki in včasih zelo kvalitetni ponudbi nemških šolskih knjig."

Tudi zgornje trditve so nepravilne. Res je namreč, da v zadnjih tednih ni bilo nobene javne diskusije o številu šolskih knjig, ki so namenjene učencem v dvojezičnem ali slovenskem pouku in ki bi kaj imela opraviti s knjigami, pri katerih je imel R. Vouk kaj opraviti kot avtor. Zaradi tega ni res, da je šlo precej kritike na rovaš (=Kerbholz) avtorja večine zgoraj omenjenih knjig, kakor ravnotako ni res, da so nekatere izmed teh knjig za gotove šolske stopnje neuporabne in utegnejo biti celo vzrok za odjavo od dvojezičnega pouka, kar je proti statističnim podatkom. Tudi ni res, da so posamezne te knjige za današnji čas res že preživete oziroma da le težko obstajajo ob široki in včasih zelo kvalitetni ponudbi nemških šolskih knjig, ker so te knjige kot dvojezične itak del kvalitetnih nemških knjig ali pa tudi sicer z na novo prirejeno „Našo začetnico" niso starejše kot 10 let.

R. Vouk

! Prijavite otroke k dvojezičnemu pouku ! Prijavite otroke k dvojezičnemu pouku !

Vuzenica - Preddvor

Šoli bodočih mojstrov

Jutri se bo vrnila iz Vuzenice skupina naših mladih, petnajst po številu, ki se je udeležila 12. likovne kolonije mladih. V okviru te likovne kolonije, ki jo skupno vsa leta organizirajo vuzeniška ljudska šola, kulturna skupnost iz Radelj in z naslovom „pregnanstvo in upor". Ob tej priložnosti so se zbrali domačini (otroci so prebivali pri družinah svojih sovrstnikov) in starši koroških otrok, kjer so se medsebojno pomenili, kako so se obnašali in živeli njihovi otroci v oskrbi vuzeniških družin. Med družinami z obeh strani meje so bili navezani novi prijateljski stiki, prav tako seveda med mladimi. Mladi likovniki so pripravili tudi razstavo svojih del, ki je še posebno zanimala starše teh mladih umetnikov.

Prav tako se bo jutri iz folklorne kolonije v Preddvoru vrnila najmlajša folklorna skupina Slovenskega prosvetnega društva „Trta" iz Žitare vasi. V okviru te folklorne kolonije so se mladi iz Slovenije in naši mladi folkloristi iz Žitare vasi učili novih plesov in sploh veščine plesanja. Skupino osmih parov je vodila Irena Brežjak, ki se zelo prizadeva iz mladih plesalcev narediti močno harmonično plesalsko skupino. Folklorna skupina v Preddvoru je odlična šola, saj jo vodijo znani izvedenci s področja folklore. Iz te šole je izšlo že celo vrsto znanih folklornih skupin, tako iz matične dežele, kot tudi iz zamejstva.

Jutri bo tudi zaključna prireditev, kjer bodo plesalci pokazali kaj so se naučili oziroma kaj že znajo. Večina folklornih skupin na Koroškem je svoje prve korake poskušalo in se učilo v Preddvoru. Slovensko prosvetno društvo „Trta" je zelo hvaležno vodstvu folklorne kolonije v Preddvoru za trud in prizadevanje. Največje zanimanje učiteljem folklornih plesov v Preddvoru pa so vsekakor uspeli nastopi njihovih nekdanjih učencev.

O B I Š Č I T E

Werner Bergovo galerijo

V P L I B E R K U

Slovenska prosvetna zveza, se učijo mladi risanja in podobnih umetnosti. Skupno se je te likovne kolonije udeležilo 50 mladih. Poleg naših otrok in domačinov so bili zastopani tudi otroci iz Porabja na Madžarskem, tako da ima ta likovna kolonija mednaroden značaj.

Včeraj je bil že tradicionalni „koroški večer", v okviru katerega sta prof. Štefan Pinter in dr. Janko Malle imela dia predavanje

Stanka Čudna ni več

Težko nas je prizadela vest, da je nepričakovano, v 54. letu starosti umrl posestnik žage v Bistrici pri Šentjakobu v Rožu, Stanko Čuden. Tudi takojšnja zdravniška pomoč v celovški bolnišnici ni bila kos, da bi rešila življenje temu sorazmerno še zelo mlademu možu. Pokojni Stanko Čuden je sin znanega že pokojnega slovenskega rodoljuba, nekdanjega poveljnika slovenske požarne brambe v Šentjakobu, predsednika Kmečke gospodarske zadruge in funkcionarja Slovenskega prosvetnega društva Rož. Stanko ni bil podoben svojemu očetu samo po obrazu, temveč tudi po dejanjih. Tudi on je na žagi moral težko služiti kruh. Kar preveč je garal, tako da ni bilo dosti časa za počitek, kar je bilo verjetno tudi usodno zanj. Prenehalo je biti srce pridnega in značajnega moža, ki bi lahko še mnogo ustvaril v nadaljnjem življenju. Vendar smrt je neizprosna, ne dneva ne ure nisi varen pred njo. Nenadna smrt Stanka Čudna ni samo težek udarec za ženo in otroka, mater, brata Hanzija in sestro Pepco, temveč za vse ki smo ga poznali. Bil je dober tovariš, prosvetaš, mladinski funkcionar, skratka človek, ki smo ga vsi radi imeli in spoštovali. Kar verjeti ne moremo, da Čudnovega Stankota ni več med nami. Pogreb mnogo prezgodaj umrlega pokojnika je bil v torek na šentjakobskem pokopališču, kjer se je od njega poslovila velika množica ljudi in mu tako izkazala poslednjo čast.

Svojcem in sorodnikom izrekamo naše globoko sožalje.

PLEMENITA GESTA

ŠE IMAMO IDEALISTE

Pred nedavnim smo poročali, da se je avstrijska alpinistična odprava podala v Himalajo, da se povzpne na 8611 m visoki K 2, ki je drugi najvišji vrh na svetu. 800 metrov pod vrhom se je odprava odločila, da se vrne v dolino. Vzrok za to odločitev je bila smrt neke poljske alpinistke, ki je sodelovala v ženski mednarodni odpravi, pa je zaradi naporov umrla. Njena rojakinja je prosila člane avstrijske odprave, da njeno tovarišico spravijo v dolino. Tej želji so tudi ustregli. Vsekakor lep primer planinskega tovarištva.

Zgoraj omenjena rojakinja nesrečne alpinistke, ki je prosila, da so tovarišico spravili v dolino, ni bila nihče druga, kot znana poljska alpinistka Wanda Rutkiewicz,

ki je že uspešno premagala Mont Everest in je bila tokrat na tej mednarodni ženski odpravi vodja ekspedicije. Tudi ta poljska ženska odprava je hotela doseči K 2.

Kljub temu, da avstrijska odprava ni dosegla cilja zaradi zgoraj omenjenega razloga, pa je vendar beležila uspeh, da so se trije člani odprave, med njimi Korošec Werner Sucher iz Šentvida o. G./ St. Veit a. d. G., povzpeli na 8047 m visoki Broad Peak in tako le dosegli osemtisočak.

Minulo nedeljo so imeli naši planinci spet delovno akcijo in uredili pločnik tudi na zahodni strani njihove planinske postojanke „Koče nad Arihovo pečjo". Tretjina tega pločnika je bila narejena že lansko leto, prav tako tudi pločnike na južni in vzhodni strani koče. Naredil ju je navdušeni planinec in prosvetaš, predsednik SPD „Edinost" v Škofičah in slovenski odbornik Herman Jäger.

In ker od vrat do drvarnice še ni bilo pločnika, so se ga naši fantje lotili v soboto. Tokrat je bil kreator tega pločnika – sestavljen iz 20 cm visokih macesnovih čokov – planinec in predsednik SPD „Rož" iz Šentjakoba, Čarli Krautzer. Delavno akcijo je sklical neumorni gospodar slovenske planinske postojanke Tonči Koren, pomagali pa so številni planinci, med njimi najbolj prizadevni dežurniki Tomej Mikl, Jožko Lepuschitz, Mirko Singer in pa seveda Tonči Koren.

Vzdrževanje planinske postojanke je vsekakor povezano s stalnim delom, ki ga opravljajo v glavnem dežurniki, ki jih je trenutno 18. To je najbolj delavna skupina slovenskega planinskega društva, ki pa ni aktivna samo pri delu za postojanko in društvo, temveč rada pomaga tudi drugim – sosedom na planini.

Če se spomnimo nazaj na tiste čase, ko še ni bilo koče, ko je na njenem mestu bila pogorevščina obdana z grmovjem in koprivami – pravi sramotni madež za Bleščečo – je treba odkrito priznati, da so naši planinci z izgradnjo koče napravili Bleščečo v eno izmed najbolj obiskanih planin na območju mogočne Jepe-Kepe. Ni ga letoviščarja ob vznožju tega območja karavank, ki ne bi poznal slovenske planinske postojanke na Bleščeči, ki ji „uradno" pravijo Roßalm. Iz popolnoma zanemarjene planine je, z izgradnjo planinske postojanke, postal ta svet tako privlačen, da je danes pomembna koroška atrakcija.

Slovensko prosvetno društvo „Rož" v Šentjakobu za enakopravno kulturno sodelovanje

Kakor smo že poročali v našem časopisu, so občinski odgovorni dejavniki občine Šentjakob ob letošnjih 3. kulturnih tednih popolnoma zamolčali obstoj slovenske kulture v Šentjakobu. Kulturni teden v občini Šentjakob brez sodelovanja koroških soobčanov Slovencev, ni samo kulturni spodrsljaj temveč grobo diskriminiranje koroških Slovencev.

V zvezi s tem kulturnim škandalom je Slovensko prosvetno društvo „Rož" v Šentjakobu razposlalo na vsa gospodinjstva sledečo informacijo:

Tretji šentjakobski kulturni tedni so minuli. Slovensko prosvetno društvo „Rož" — najstarejše domače kulturno društvo — pozdravlja inciativnost odgovornih občinskih mandatarjev.

Toda z vsebino in načinom zadnjih kulturnih tednov se ne moremo strinjati. Zastopstvo občine, ki bi moralo skrbeti za kulturno osvežitev vseh občanov, ni le zavestno zamolčalo delovanje Slovenskega prosvetnega društva „Rož", temveč je celo izpodrinilo vso slovensko kulturo.

(Ne-) odgovorni „zastopniki ljudstva" pa navajajo za to postopanje le prazne izgovore. Lani npr. ko smo v slovesni povorki občine nosili transparente „Žive naj vsi narodi" in „Es lebe die Völkerfreundschaft", smo s tem menda „provocirali". Kakšne namene ima tisti, za katerega pomeni prijateljstvo med narodi le provokacijo?

Letošnje „Kulturwochen" je otvoril ddr. Günther Nenning. Zastopniki društva smo ga informirali o nekaterih problemih šentjakobskega kulturnega tedna. Z Dunaja nam je poslal sledečo izjavo: „Da prištevam se k manjšini. Zato sem zapisal pri tistem komičnem jezikovnem štetju (1975 ali kdaj) „slovensko". Da, rad pridem spet v Šentjakob na „protifestival" k manjšini, ki je večina".

Upamo, da je to zadnji (ne-) kulturni spodrsljaj. Želimo, da bodo odgovorni občinski mandatarji v bodoče skrbeli za kulturo v interesu vseh občanov, ker jo z davki sofinansirajo vsi Šentjakobčani — tudi slovenski.

Strokovna šola za ženske poklice zavoda šolskih sester Šentpeter 25, 9184 Šentjakob v Rožu Tel. št. 0 42 53 / 343

O B J A V A

Na STROKOVNI ŠOLI ZA ŽENSKE POKLICE v Šentpetru pri Šentjakobu v Rožu bodo dodatni

jesenski sprejemni izpiti za 1. razred

strokovne šole za vse tiste, ki se doslej za vstop še niso mogle odločiti,

dne 13. septembra 1982, ob 9.30 uri.

S seboj prinesite zaključno spričevalo in pisalne potrebščine. Možen je tudi še vpis v ENOLETNO GOSPODINJSKO ŠOLO.

Vodstvo šole

IZLET NA TRIGLAV
(po manj obiskanih poteh)

v soboto in nedeljo 11. in 12. septembra 1982.
Iz Radovne nas bo pot vodila skozi slikovito dolino Kot do Staničeve koče, kjer bomo prenočevali. Od tam naslednjega dne preko Kredarice na Triglav. Vračali se bomo skozi dolino Krmo. Zbirališče in odhod ob 6. uri na jugoslovanski strani Ljubelja.
Prireditelj: Slovensko planinsko društvo Celovec

KVIZ

v petek 27. 8. 1982 v klubu na Blatu. Kviz bo obsegal pet področij — šport, politiko, občino, zemljepis in splošna vprašanja.

Tekmovalo se bo v štirih skupinah, v katerih bosta po dva kandidata. Interesenti naj se javijo do 20. avgusta 1982 v klubu na Blatu. Vse kandidate čakajo lepe nagrade.

Prireditelj: Koroška dijaška zveza Blato

FOLKLORNI VEČER

v soboto 28. avgusta 1982 ob 20.30 uri v kulturnem domu v Vrbi.
Sodelujejo: folklorna skupina DPD Svoboda iz Ribnega pri Bledu; moški pevski zbor Svoboda iz Loge vasi; ansambel „Drava" iz Borovelj in odrska skupina SPD „Drabosnjak"
Prireditelj: Slovensko prosvetno društvo „Drabosnjak" na Kostanjah

SPD „Borovlje" vabi na dvodnevni izlet na

GRADIŠČANSKO

v soboto 4. in nedeljo 5. septembra 1982. Prijave: pri Posojilnici Borovlje (0 42 27) 32 35 ali pa tudi tel.: (0 42 27) 21 3 92
Odhod: v soboto 4. septembra ob 6. uri z avtobusne postaje v Borovljah. Srečali se bomo z gradiščanskimi Hrvati

TEKMA KOSCEV

v nedeljo 29. avgusta 1982 ob 14. uri pri Jerebu (na Jerebovi seli). Nastopali bomo v petih skupinah:
otroci do 12 let, fantje od 12 do 18 let, moški od 18 do 50 let, moški od 50 let naprej in ženske
Prijave od 13. ure naprej.
Prireditelj: Obirsko/Šajda, Alpski klub Stari in mladi ste na to domačo družabno prireditev prisrčno vabljeni!

Glasbena šola Slovenskega prosvetnega društva „Trta" v Žitari vasi

vabi na

GODBO, PLES IN PETJE

ki bo v nedeljo 29. avgusta 1982 ob 14.30 uri v ljudski šoli v Žitari vasi
Sodelujejo: glasbena šola ter otroška folklorna SPS „Trte" in nadaljnje otroške skupine iz občine Žitara vas
Prisrčno vas vabijo nastopajoči otroci

Slovensko prosvetno društvo „Kočna v Svečah vabi na

2. SLIKARSKI TEDEN

v času od 5. do 11. septembra 1982 pri Adamu v Svečah
Na prireditvi bodo sodelovali: Marinella Biscaro, Treviso; Marjan Kravos, Trst; Darja Prelec, Sežana; Štef Potočnik, Ljubljana; Inge Wawra Aspetzberger, Kriva Vrba in Hans Staudacher, Mlinare-Dunaj

Negotova usoda rožeškega živalskega parka

Spet se slišijo govorice, da bo princ dr. Heinrich Reuss s svojimi živalmi zapustil rožeški živalski vrt in se preselil kam drugam. Dr. Reuss sam je dejal, da lastnik sveta, kjer se nahaja rožeški živalski vrt princ Alexander Liechtenstein, ne kaže potrebnega zanimanja za podaljšanje pogodbe, ki poteče leta 1989. Zgleda, da imata princa večje diference. Žena Alexandra Liechtensteina pa je v zvezi s tem ob neki priložnosti dejala, če princ Reuss res noče več nadaljevati z živalskim vrtom v Rožeku, saj ni več tako mlad, potem ga bodo prav sigurno prevzeli in skrbeli zanj njegovi sinovi. Nadalje je menila, da občini Rožek tudi ni vseeno, če živalskega vrta v Rožeku ne bi bilo več in zato računa tudi na pomoč občine.

Pri iskanju novega mesta za svojih 300 živali je imel dr. Reuss srečo. Upravnik posestva Landskron nad Osojskim jezerom Gerhard Hodl je pripravljen prevzeti živali in urediti podoben živalski vrt kot je v Rožeku. To bi bila seveda še dodatna atrakcija že itak daleč po svetu znanega gradu oziroma gostišča Landskron. Upravnik Hodl je podvzel vse potrebne korake za ureditev novega živalskega parka Landskron.

Rožca in agrarna skupnost Babe

Planina Rožca je med prijatelji gora dokaj znana. Nahaja se nekaj ur hoje nad Podrožčico. Pod njo je glavno verigo Karavank prebil železniški predor, ki veže Podrožčico z Jesenicami, oziroma Koroško z Gorenjsko.

Ime Rožca pravzaprav označuje le sedlo med Petelinom in Velikim vrhom ter planino, ki se razprostira med tema dvema vrhoma tu in onstran meje. Kljub temu pa je to ime med nekaterimi planinci postalo pojm, ki označuje celo okolico.

Pot na Rožco poteka skozi Medji dol. Po gozdarski cesti se lahko peljemo precej daleč, dokler nam pot ne zapre pregraja. Od tu naprej je treba peš dalje. Dobro trasirana in markirana cesta vodi naprej na planino Kladje — od koder se nadaljuje markirana pot na Golico — pot na Rožco pa se že dalje spodaj nekaj minut za kočo carinikov odcepi na desno. Treba je prekoračiti potok in nato se markirana steza že vzpenja skozi bukov gozd navzgor po Strmcu. Na levi doni na uho šumenje potoka, ki v neštetih slapovih poskakuje v globoki soteski v dolino. Nekoliko više se tudi naša steza pridruži ustju te soteske oziroma grabnu, ki se z ostro zarezo začne pod Babo in deli pašnike Rožce od teh na Babi oziroma na Kroprivnjaku. Domačini ta jarek imenujejo Brivant. Steza se nato na nasprotni strani Brivanta zopet dviga in se vije skozi strm bukov gozd, dokler čez četrt ure ne zagledamo planino Rožco — širok kotel, ki ga obrobljajo posamezni vrhovi in grebeni: na vzhodu takoj zbode v oči čudna oblika, rjava stena in melišče Petelina; proti zahodu se spušča njegov greben v Kranjsko sedlo, nato se greben zopet dvigne do Velikega vrha in še naprej do Babe; na severu pa omejuje kotel greben Kroprivnjaka, ki je nekakšen odcep Babe v severovzhodno smer (konec tega grebena imenujejo Mala Baba in ga krasi križ).

Nekateri vrhovi imajo dvojna slovenska imena. Poleg domačih koroških imen se uporabljajo — čeprav manj pogosto — tudi imena, ki so jih nekateri vrhovi dobili v Sloveniji: goro Petelin, visoko 1754 m imenujejo Klek; Kranjsko sedlo, 1594 m sedlo Rožca in Veliki vrh, 1777 m visoki Babi pravijo tudi ime Dovška Rožca, ki je nastala po vasi Dovje.

Na robu gozdne meje stoji pastirska koča na Rožci, ki pa ni oskrbovana. Od te koče lahko dosežemo skoraj vse omenjene vrhove v dobri uri hoje.

Planina Rožca pa ni zanimiva le po svojem okolju, temveč tudi po svojem posebnem značaju. Saj je edina pomembna planina v tem predelu Karavank. Naravne lepote planinskega cvetja, čudovite panorame in idilični pašniki z ovcami, kravami in konji omamijo vsakega gornika in marsikdo si odnese trajen spomin na vse to v fotoaparatu v dolino nazaj. Pa ne samo poleti in jeseni, tudi pozimi je Rožca priljubljen cilj planincev. Tedaj nudi namreč idealen teren za turno smuko. Zato so tudi v šentjakobskem občinskem odboru pred leti razpravljali o tem, da bi na Rožci napravili smučišče. Hvala bogu pa so to ostali načrti in planina Rožca je ostala ohranjena planincem, turnim smučarjem in predvsem kmetom, ki so združeni v agrarni skupnosti in upravljajo planino s pašniki.

O tej agrarni skupnosti bi rad še nekaj več povedal, ne nazadnje tudi zaradi tega, ker združuje naše kmete iz občin Rožek in Šentjakob in je povsem slovenskega značaja. Agrarna skupnost BABA ima 304 člane in je lastnica planine Rožca. Predsedstvo ima 32 članov, ki zastopajo vse vasi prej omenjenih občin. Vsaka vas ima pravico, da žene vsako leto določeno število živine na planine. Gospodarski odbor določi, kdaj se žene živina na planino. Vsako leto je na paši preko 60 glav goved, 8 konjev in 200 ovc. Živina je na planini brez nadzorstva, tudi nobenih infrastruktur ni. Ni nobenih hlevov. Živina je vedno na prostem. Tudi pastirja ni — zadnji je bil pred desetimi leti. V slučaju, da kako govedo zboli, ga morajo kmetje na planini zaklati, ker ni nobene možnosti, da bi govedo prepeljali v dolino. Zato so pred leti nameravali zgraditi cesto do planine, katera bi na tak način postala lažje dostopna in tudi živino bi lahko bolj nadzirali. Vendar ta projekt ni bil uresničen, ker se mu je zoperstavil lastnik gozdov knez Liechtenstein.

Last agrarne skupnosti je bila tudi pastirska koča na Rožci. V petdesetih letih je imelo to kočo v najemu tudi Slovensko planinsko društvo Celovec. Marca 1969 je ta koča — brunarica pogorela. Tedanji najemnik Schizunft Velden se je obvezal, da zgradi novo kočo in da jo bo dalje upravljal. V sedajšnji koči-baraki imajo pastirji na razpolago le še eno sobo z ležišči. Pomembno je, da so se morali Vrbljani v najemniški pogodbi obvezati, da ne bojo ponemčevali prvotnih slovenskih lokalnih imen. Funkcionarji agrarne skupnosti se aktivno borijo proti germanizaciji naših planin. To je tudi naloga vseh planincev in ljubiteljev gora:

Naše gore morajo ostati čiste in snažne tudi v topografskem smislu, zato jih moramo ohraniti takšne, kakršne so vedno bile — namreč slovenske.

Igor Schellander

Umrl je Franc Mertel pd. Ojc

V nedeljo 15. avgusta je po daljši bolezni v 74. letu starosti umrl v beljaški bolnišnici veliki rodoljub in borec za pravice koroških Slovencev, Franc Mertel, po domače Ojc z Zgornjega Brega pri Brnci.

Pokojni Franc Mertel izvira iz znane slovenske družine pri Prangarju v Zmotičah. Njegov ded je bil doma visoko v Karavankah pri Ojcu. Ko si je Franc Mertel zgradil v dolini nov dom mu je dal ime „Ojcov dom", kar ga je spominjalo na njegove prednike.

Franc Mertel je bil soustanovitelj Narodnega sveta koroških Slovencev. Poznamo ga kot odločnega borca za pravice koroških Slovencev. To odločnost je dokazal tudi na razgovorih zastopstva koroških Slovencev pri pogajanjih z avstrijsko vlado za izpolnitev člena 7 avstrijske državne pogodbe. Tudi v domačem kraju je s svojo odločnostjo mnogo prispeval v dobrobit soobčanov zlasti na gospodarskem področju. Bil je predsednik Posojilnice na Ločilu in privatno dober gospodarstvenik. Poleg gozdov je imel tudi svojo planino visoko gori v Karavankah. Pokojni Franc Mertel je bil poznan daleč preko meja Koroške. Kljub obilnemu delu na svoji domačiji, pa je našel vedno potrebni čas za narodno-politično delo. Do zadnjega je rad obiskoval slovenske prireditve, prav posebno pa tekmovanja v smučarskih skokih, ki jih je prirejalo Slovensko športno društvo Zahomc. Bil je vsestransko orientiran, in povsod dosleden v svoji dejavnosti, kar mu je dalo pečat moža dejanj, skratka moža, ki je vedel kaj hoče.

Zelo bomo pogrešali odločnega in borbenega Ojca, ki ga je smrt prezgodaj iztrgala iz naše srede. Bil je mož tistega kova ljudi, ki jih je le še zelo malo med nami, zato je njegova smrt, ne le velik udarec za njegove svojce, temveč za vso slovensko narodno skupnost na Koroškem, ki globoko žaluje za tem velikim rodoljubom iz Zilje.

Pogreb je bil v sredo 18. avgusta na brnškem pokopališču, kjer so se od njega poslovili številni predstavniki naše narodne skupnosti ter številni drugi zastopniki javega življenja.

Pokojnega Franca Mertel-a bomo ohranili v častnem spominu, svojcem izrekamo naše globoko sožalje.

Na Koroškem že drugi narodni park

Poleg narodnega parka „Hohe Tauern" bo v Avstriji oziroma na Koroškem nastal še en narodni park in sicer v Krških Alpah (Gurktaler Alpen) imenovan „Nockberge". Koroška deželna vlada namreč namerava v tem pogorju 140 kvadratnih kilometrov proglasiti za pokrajinsko zaščiteno območje in 110 kv. kilometrov za naravno zaščiteno območje.

Načrt, da se v Krških Alpah ustvari nov narodni park seveda ni nastal spontano, marveč je rezultat strogo premišljenega študija, ki jo je izdelal znani izvedenec za varstvo okolja dr. Gustav Wendelberger. Obe zgoraj omenjeni regiji predstavljata značaj nedotaknjenosti oziroma prvobitnosti in imata tako kvalifikacijo za naravni park. Z realizacijo tega narodnega parka pa bodo dokončno preprečene špekulacije, da bi se tam uredilo „turistično vas". Znano je, da je bil meseca decembra 1980 na Koroškem referendum za ali proti temu turističnem naselju, ki je izpadel v korist varovalcev narave. Z legalizacijo drugega narodnega parka „Nockberge" so seveda vse špekulacije, da se morda le uredi turistično naselje popolnoma onemogočene. Seveda se bodo mnogi vprašali, ali je to prav, da vodi skozi ta narodni park asfaltirana cesta. Res upravičeno vprašanje, kajti asfalt prav gotovo ne spada v takšne zaščitene regije. Dr. Wendelberger pa k tej cesti pravi sledeče: „Ta cesta je prej ko ne sreča za to regijo, ker omogoča dostop v to zaščiteno območje. Samoniklost tega območja je s cesto samo malenkostno prizadeta".

Območje bodočega narodnega parka zajema dele občine Kleinkirchheim, Radenthein, Krems in Reichenau in se razprostira od deželne meje na severu vzdolž zvezne ceste — Turracher Bundesstraße na vzhodu, od krajev Patergassen do Radentheina na jugu in od Radentheina do Eisentraten oziroma Kremsbrücke na zahodu.

Ko bodo urejene vse formalitete in bo narodni park postal zakon, bo to območje Krških Alp zaščiteno; to se pravi ohranjeno takšno kot je, brez kakšnih posegov, ki bi spreminjali samoniklost tega enkratnega sveta, našim zanamcem.

Šentprimož - koncert

Slovensko prosvetno društvo „Danica" v Šentvidu v Podjuni je imelo letos že celo vrsto prireditev in jih bo seveda še imelo. K tej bogati kulturni dejavnosti pa je mnogo pripomogel njihov kulturni dom „Danica" v Šentprimožu, ki je danes prizorišče kulturne dejavnosti, ne samo Podjune in južne Koroške, marveč vsega slovenskega kulturnega prostora.

Pred kratkim pa je v kulturnem domu „Danica" v Šentprimožu bil v gosteh znani družinski inštrumentalni kvartet „Rauscher Bürgle" iz Münchna, to je iz Zvezne republike Nemčije. Le-ta je zbrano javnost zabaval s priljubljenimi melodijami znanih skladateljev. Posebnost tega koncerta gostov iz Münchna so bila vsekakor glasbila: najrazličnejše flavte, čelo, gosli itd. Tudi glasba s temi glasbili je bila nenavadna, lahko bi rekli zahtevna. Vsekakor so gostje z Bavarske želi pri naši publiki navdušen aplavz. Ta koncert pa je seveda bil povezan tudi z domačo glasbeno proizvodnjo, ki so jo kreirali domači solisti: Daniela Kežar (sopran), Marija Kežar (alt), Stanko Polzer (bas). V obliki dueta pa sta zapeli Daniela in Marija Kežar. Na klavirju so spremljali petje Hanzi Kežar, Stanko Polzer in Marija Kežar.

Priznati je treba, da je bil ta koncert nekaj nenavadnega — neka nova zvrst glasbene dejavnosti, ki je vsekakor urezala in jo bo treba udomačiti tudi na drugih odrih. To je vsekakor korak naprej in morda nova smer v kulturni dejavnosti naše narodne skupnosti.

Tovarni Elan in Obir okrepili medsebojne stike

V torek sta tehnični direktor Vili Moschitz in predsednik obratnega sveta Kristijan Wrolich kot predstavnika tovarne smuči in športne opreme Elan na Brnci obiskala tovarno celuloze Obir na Reberci, kjer so ju sprejeli poslovodja dipl. inž. Feliks Wieser, tehnični direktor Haller, predsednik obratnega sveta Strasser in njegov namestnik Habertz.

Obisk, ki je bil prvi te vrste, je veljal izmenjavi izkušenj ter pogovorom o možnostih sodelovanja v smeri medsebojne pomoči zlasti v časih gospodarskih zaostritev. Obenem pa je bila to priložnost, da se predstavniki obratnih svetov obeh podjetij spoznajo in navežejo stike.

Janko Kersnik 8

AGITATOR

„Pa liberalec ne sme biti!" vzklikne kaplan.

„Sedaj smo vsi klerikalni, ljubi moj!" smeje se adjunkt.

„In naroden, odločno naroden mora biti!" oglasi se Koren.

„Sedaj smo vsi narodni!" pristavi zopet adjunkt.

Razen Korena in kaplana se je smejala vsa družba.

„Kandidirajte vi, gospod sodnik!" omeni davkarski nadzornik, ko je bila veselost nekoliko ponehala.

„Oh, kaj pa mislite! Časa ni, časa, in kaj bom jaz?" A govoril je to tako, da so vsi čutili, da ne odbija onega predloga.

„Ali pa gospod notar!" nadaljeval je nadzornik hladnokrvno.

„Haha!" oglasil se je Koprivec s posiljenim smehom, kateri ni dejal niti „da" niti „ne".

„Gospodje, jaz se čudim, da se ne spominjate moža, kateremu vendar gre v prvi vrsti poslanstvo našega okraja," vzklikne zdajci Koren. „Ste li pozabili doktorja Hrasta? Jaz vsaj ne vem sposobnejšega poslanca za nas! Ali ve kdo boljšega?"

„Ne vem, kako bo ž njim," deje sodnik, „pri nas pač, pri nas — toda drugod se mu bodo ustavljali."

„Duhovščina se ga bo branila," pritrdi gospod Anton, „preliberalen je!"

„In malo preradikalen!" pravi Ruda.

„A tako! Potem pa volite glavarjevega pinča, ki reprezentira javno varnost — ali pa tebe, dragi Anton moj! Živel!"

„Živel gospod Anton!" pritrdi adjunkt in privzdigne svojo čašo.

Kaplan ni bil razžaljen.

„Kaj bi bil jaz slab kandidat?" klical je med glasnim smehom drugih. „Toda, stojte, gospodje, jaz vem boljšega. Radoveden sem, kaj porečete o njem. Tudi on pozna naše razmere, kakor mi, in jaz stavim, da ga bodo vsi tržani radovoljno sprejeli!"

„Kdo, kdo je to?" klical je ves krog.

„Meden, graščak Meden!"

Učinek teh besed je bil skoraj dramatičen. Sodnik in notar sta plašno in strmeč pogledala govornika, adjunkt se je glasno zagrohotal in davkarski nadzornik je tako naglo segel po svojem kozarcu, da ga je prevrnil in izlil pivo po mizi. Koren pa je planil kvišku ter zagrabil soseda Antona za ramo. Edini Ruda je mirno pušil svojo cigareto, kakor da bi mu ta kaplanova misel ne bila nova.

„Meden! Si li z uma — kaj-li?" vpil je Koren. „To je nemškutar, najodličnejši nemškutar v trgu, in — in" —

Hotel je pristaviti: — „njegova žena" — a umolknil je zadnji hip.

„Kdo pravi, da je nemškutar?" ugovarja kaplan. „Ali ne prihaja v našo čitalnico? Seveda ne vselej, pa tega ne more nihče zahtevati. A kadar more, pa pride!"

„Ta prekleta čitalnica! Torej ta bo še legitimacija vsakemu, kar se tiče narodne zavesti — kdor je le enkrat vtaknil svoj nos vanjo? Oj, prijatelj — s tem kandidatom se pojdi solit! Dokler bom jaz v Borju le še z mezincem migal, toliko časa ne bomo volili nemškutarjev!"

„A jaz trdim, da je Meden naroden!"

„Ako se je nocoj prelevil! Ne, ne, ljubi moj kolega, pusti take burke.

„Jaz govorim resno, gospodje. Meden bo pristopil narodnemu klubu in — duhovščina je tudi zanj!"

„Vlada se mu gotovo ne bo protivila!" deje oblastno Ruda.

„Torej imamo tu že — dognano stvar! Oh, stojte, gospodje, preko nas ne boste hodili!"

Pri teh besedah je koncipient srdito trkal s kozarcem ob mizo.

„Jaz tudi mislim, da to ne gre kar tako — brez nas!" oglasi se notar. „Treba bo vendar sklicati volivni shod!"

„Le skličite ga!" posmehuje se Anton.

„Meni je Meden — kakor kakšen drugi," deje sodnik, „a pravilno bo vendar vprašati volivce, tržane."

„Saj jih bomo!" kliče Koren.

„To bo izvrstno! Malo zabave vendar! Haha!" oglasi se adjunkt. „Radoveden sem, kakov bo kandidatski govor Medenov!"

„Vse za vero, dom in cesarja, bo dejal in dovolj bo! Oj, le počakaj, dragi prijatelj Antonius, jaz ti že zmedem spletko tvojo. Naših tržanov še ne poznaš! Kako lepo ste to izumili in gospod koncipist tudi ve nekaj o tem. — Ali ne?"

„To je vendar naša dolžnost, gospod Koren!" omenjal je pl. Ruda samosvestno.

Navzlic perečemu vprašanju vendar zabava ni mogla več v tok. Vsi so postali jako redkobesedni. Prvi je vstal Koren in ž njim vred notar Koprivec in oba sta se hladno poslovila pri družbi.

„Jaz sem že slutil, da nekaj nameravajo! Zadnjič na plesu pri Medenovih sem vam omenil nekoliko o tem. O, to so lisjaki! Hrasta se boje in ga hočejo izpodriniti in zato se zavezuje ta kaplan z nemškutarji in na drugi strani z našo skrivnostno, nepreračunljivo vlado!" šepetal je Koren zunaj na cesti.

„Da, da," odgovarjal je notar. Korakala sta po trgu

Počasnela

Nani se je godila strašna krivica. Začela se je že zjutraj, ko je še gosta megla ležala nad mestom.

„Nana, vstani!"

Če so prejšnji večer Nani kaj obljubili, je ta klic takoj slišala. Če ji niso, ni Nana slišala ničesar. In takih dni je bilo v letu več, čeprav si je Nana želela, da bi bilo drugače.

Ker se ni Nana niti obrnila, so ponavljali: „Nana vstani!"

Nana pa še vedno nič.

Starši so postali nervozni, to se jim je poznalo po glasu. „Nana, dvigni se! Ura je že šest!"

Morali so jo tresti, pa je komaj odprla oči. Počasi se je pretegnila, počasi lezla iz postelje.

„Uh, kako si počasna!" so rekli.

S postelje so jo morali povleči, ker je navadno še malo posedala v njej.

„Hitro, hitro," so priganjali. Potem so jo na silo odvlekli v kopalnico. Nana je občudovala vodni curek in mu s prsti napravljala ovire. V lonček za umivanje zob je natrgala male papirčke in rekla, da so ladjice.

„Spet se igraš," so se jezili, kajti če si otrok, se lahko igraš samo takrat, kadar hočejo odrasli. „Kaj ne veš, da se nam mudi?"

Ko se je v kuhinji ponujal v skodelici čaj, je Nana rabila mnogo časa, da je splezala na stol.

Gledali so ji pod roke, kdaj bo izpraznila rumeno skodelico, niso pa vedeli, da Nana v tistem trenutku razmišlja, ali se da iz čaja pihati mehurčke kot iz milnice ali ne. „Počasnela! Daj, obrni se!"

Namesto da bi se oblekla, je Nana obračala oblačila tako dolgo po rokah, da so ji rekli: „Daj sem! Ti si prepočasna." In so jo oblekli.

Tudi v vrtcu niso bili z Nano nič boljši. „Ali še nisi pojedla? Kaj pa mečkaš?"

Nana sploh ni vedela, kam bi šla. Jezna je bila na vrtec, na mamo in očeta, celo na otroke na dvorišču, ker so bili hitrejši pri igri. S slikanico vred se je vrgla na kavč in si tiščala ušesa, da ne bi slišala.

Če je hotela obrniti list v slikanici, je morala odmakniti roko od ušes. In kakor hitro jo je odmaknila, je spet slišala: „Počasnela . . ." Obrnila je list v knjigi in zagledala sivega polža. „Ali greš z mano, Nana?"

Nana se ga je zelo razveselila. „Prav rada," je rekla.

Polž je bil velik kot Nana in plazil se je čisto počasi.

„Pri nas se ti bo dobro godilo," je obljubljal polž. „Nikdar ti ne bo treba hiteti."

Nana je zaploskala od veselja.

Čeprav sta šla silno počasi, sta se kmalu znašla pred polžjim mestom.

Pred obzidjem iz praznih polžjih hišic sta stala dva stražarja z ostrimi slamnatimi bilkami v rokah. Z njimi sta odganjala nepridiprave, ki so hoteli v polžje mesto.

Za obzidjem je cvetela deteljica. V njeni senci so se sprehajali polži vseh vrst in oblik in le poredkoma kaj spregovorili.

„Zakaj tako molče?" je spraševala Nana.

„Saj ne," je rekel sivi polž. „Ker se jim nikamor ne mudi, se tudi pogovarjajo silno počasi."

Znašla sta se na črni zemlji, ki je bila vsa poteptana in odkoder so vodile poti na vse strani.

„To so polžje ceste," je razlagal sivi polž.

Pa tudi Nani se je zdelo nekaj podobnega. Prometni znaki ob robu polžjih cest so opozarjali, kako hitro se polži lahko plazijo.

Polžja križišča so silno nevarna. Če se po naključju zaletita dva polža brez hiš, se lahko zlepita in ne moreta nikdar več narazen. Če se zaletita polža s hišama, se jima poškodujeta hiši in do konca življenja ju ne moreta popraviti, pa tudi novih si ne moreta kupiti, ker stari ne gresta s hrbtov.

„Kaj store s polži, ki se prehitro plazijo?"

„Take zapiše polžji miličnik," je rekel sivi polž.

„In kaj še?" je zanimalo Nano.

„Taki morajo iz mesta," je povedal sivi polž.

„Ali ni to prehuda kazen zanje?" se je zavzemala Nana.

„Ne," je odločno rekel sivi polž. „Taki potlačijo preveč trave, izhodijo preveč stezic in preveč pojedo. Kaj bi ostalo za druge polže, če bi naenkrat vsega zmanjkalo?"

Sivi polž je vodil Nano med solato, ki jima je segala čez glavo. Z njenih listov so se stegovali polžkovi prijatelji in ju z rožički pozdravljali.

Počasnela je strmela v daljavo. Videla je mogočne nasekane stržene, ki so se zgoraj razširili v velikanske krogle.

„Ali stoje planeti na stojalih?" se ni mogla načuditi. „Kateri izmed njih je Mars?" je spraševala. „Tako so si podobni . . ."

„Temu pravite ljudje zelje," je pojasnil polž. „Polži ga imamo zelo radi."

„Ali nisi prav nič lačna?" je vabil sivi polž z vrha zeljnate glave.

„Sem . . . ampak zelja ne bom jedla," je zahlipala Nana.

Polžem, ki so se takrat plazili po tleh in so videli Nano jokati, je bilo hudo. Obstopili so jo, da bi jo potolažili.

„Najbrž ti je dolgčas," so ugibali. „Igraj se z nami!"

„Mogoče te bole noge, ker si prehitro hodila . . . pripravimo ti mehko posteljico."

Nana pa je zajokala še bolj. „Lačna sem, lačna . . ."

Polži so se spogledovali in zmajevali z glavami. Niso verjeli, da je ob takem izobilju hrane lahko kdo lačen.

Nana je sedela pod zeljnato glavo in nič je ni razveselilo.

Polžki so se odplazili po starešino.

„Če ne boš prehitro jedla, ti lahko pomagam," ji je rekel.

Nana je s kimanjem pritrdila. Starešina jo je vodil na njivo zelenih dreves, ki so imela velike rdeče plodove. Ko je Nana sadež pokusila, je zamomljala: „Saj to so jagode . . ."

„Tako je," je rekel starešina.

Nana se ni mogla več vzdržati. Trgala je sad za sadežem, v njenih drobnih počasnih rokah so bili videti kot žoge. —

Jagod ni bilo več, le knjiga na kavču in roke, ki so podpirale brado.

„Pohiti, Nana, gremo na sprehod!" so ji rekli.

„Ne grem. Ne bom hitela," se je uprla Počasnela. „V polžjem mestu te za take stvari kaznujejo."

PAVLA ROVAN

Sledovi časa

Čas utira sledove —
Življenje v vsakem času
pušča plodove.

Vse kar se ni izpolnilo,
je v morju želja utonilo
in vsak sebi laže,
da tudi sosedu ni blaže.

PAMETNE MISLI

- **Človek je kot zrno žita, ki se kuha v loncu: včasih je na površini, včasih na dnu.**
- **Življenje brez načel je ladja brez krmarja.**
- **Nikoli ne verjemi človeku, ki o vseh govori dobro.**
- **Zgodovina se ponavlja in vsakokrat stane več.**
- **Najbolje ne prihaja samo, prihaja v družbi vsega.**

DVA KAMNA

(KOREJSKA PRIPOVEDKA)

V rečni strugi sta bila dva kamna, eden je bil v vodi, drugi pa na suhem.

Kamen v vodi je tožil: „Vsaj enkrat bi rad videl, kako je nad vodo."

Drugi pa je govoril: „Tako lepo bi bilo, če bi se vsaj enkrat docela potopil."

Naslednje leto je bilo zelo sušno in reka se je posušila. Spodnji kamen je docela izstopil iz vode.

Bilo je sila vroče in sušno. Požgalo je žito, ljudje so ostali brez kruha in živina je kar naprej mukala od žeje, vsa narava je postala rumena ko sonce.

„Nič lepega ni na zemlji," je rekel spodnji kamen, „malo še naj bo tako in moja gladka površina bo čisto razpokana. Koliko boljše je bilo v čisti vodi! Okoli mene se je smukala vesela jata rib in če se je pokazal ribiški čoln, se je skrila pod me. In kako veselo je bilo, ko je padlo v bližini kaj prosa, koliko rib me je takrat obiskalo."

Kako srečen je bil kamen, ko je voda znova narasla in ga prekrila.

Naslednje leto se je voda dvignila. Reka je narasla in pokrila tudi zgornji kamen. Vse se je skalilo in umazalo, in kamen, ki bi tako rad videl, kako je v vodi, ni videl ničesar.

„O, kako grozno!" je rekel, ko je končno znova pogledal iz vode. Nič več si ni želel, da bi se potopil.

---

proti Hrastovemu stanovanju.

„In vsak bi bil rad — kandidat!" deje vnovič Koren.

„Haha!" Notarjev posmeh je bil zopet takšen kakor prej v krčmi, ko mu je nadzornik ponujal poslanstvo.

„Hrasta se boje! To je gotovo! Pa ne zaradi liberalstva, saj dobro vedo, da je to votel strah, katerega tudi zunaj nič ni. In kaplan itak zna, da hodi naš doktor tolikokrat v cerkev kakor kakšen drug tržan; ta je bosa — z liberalstvom! Ugovori prihajajo od drugod — oh, jaz poznam naše razmere — vedite, dragi, naši karpi se boje ščuke in doktor Hrast bi bil taka ščuka med našimi poslanci. Od tod izvirajo tudi vsi ugovori! Oh, ubogi rod slovenski! Kadar si bomo malo oddahnili od pritiska trde nemške pete, tiščala nas bo pa svoja domača samoljubnost, lenoba in zavist in ona grozna domišljavost — češ saj ga ni boljšega od mene! In tako nimamo nič višjih vzorov, narodnost je le sredstvo, namen pa svoja korist. Pa vsi ti naši gospodje? Le poglejte jih! Sodnik bi bil rad kandidat — pa je li naroden? In kaplan? Naroden je, pa danes mu ni za narodnost, nego da prodre njegova stranka! In Meden? V štirinajstih dneh bo mož tako proslavljen, kakor bi bil sam slovenski rešenik, in vam ne more slovenskega stavka pravilno napisati. Pobil in preklel bi jih vse te nečimurne, samoljubne —"

„Ej, kaj se boste jezili, prijatelj! Svet je takšen in, če se hočete bojevati ž njim, ugonobili vas bodo prav ti, katerim se sedaj grozite!"

Postala sta pred Hrastovim stanovanjem. Gori v odvetnikovi pisarni je še gorela luč in Koren gre k njemu naznanit mu, kar je pozvedel nocoj v krčmi.

PETO POGLAVJE

Pogovor med doktorjem Hrastom in njegovim koncipientom bil je tako živahen in dolgotrajen. Na koncu je napisal odvetnik dolgo pismo in Koren je prejel nalog, nesti to drugo jutro k Boletu na Drenovo in mu tam tudi ustno poročati o položaju. Hrast pa se je moral v opravkih odpeljati k sosednjemu sodišču, a do večera se je hotel vrniti in potem ukreniti v soglasju z Boletom, na katerega se je povsem zanašal, o nadaljnjem postopanju. Spočetka odvetnik sam ni mnogo mislil na poslanstvo; a upor in nasprotstvo, katero se mu je sedaj napovedalo, dirnilo ga je in izpodbudilo, da je hotel delati na vse kriplje za svojo kandidaturo. In kdo je bil veselejši tega nego Koren! —

Drugega dne je hitel malo razburjen na Drenovo. Obenem ga je z nekim nemirnim veseljem navdajala misel, da bo videl in morebiti govoril z Milico, kajti dasiravno si je skušal mnogokrat sam utajiti ta čut, tlelo mu je vendar nekaj v dnu srca, nekaj, o čemer si je časih sam dejal, da je ljubezni do one mlade deklice podobno; nasmehnil se je vselej pri tem spoznanju, a vračalo se mu je vedno in vedno in, če je sedel v pozni noči sam doma pri odprti knjigi, zrlo mu je oko preko črk tja v belo, golo steno, misli pa so mu uhajale stran, stran tja proti gradiču na Drenovem. „Sanje, sanje!" vzkliknil je skoraj vselej ter jezno zaprl knjigo.

A danes na poti se ga je lotil oni čut z dvojno silo, in čudno, danes se ga ni branil, nego strastno se je utapljal vanj, kakor v nadi, da mu bode mogel duška dati v edinem tem, da vidi ono temnooko deklico.

Zunaj Borja ga je srečal voz, katerega je bil že od daleč spoznal. Medenov je bil; Elza se je peljala v trg, in ko je odzdravljala Korenu, zdelo se mu je, da še nikdar ni bila tako prijazna nego danes! „Aha, to izvira iz kandidiranja!" mislil si je Koren, a vendar si ni mogel kaj, da bi se ne bil ozrl za drdrajočim vozom. „Ta koketa bo gotovo agitirala. Hvala Bogu, da je nisem slušal in da še nisem šel tja k njej, kakor me je vabila!"

Pogled na beli drenovski gradič, ki se je prikazal sedaj izza ovinka, vzbudil mu je zopet prejšnje misli, in čim bliže je korakal gradu, tem počasneje je stopal. Ta mož je bil navzlic svojim tridesetim letom kakor dvajsetleten mladenič, ki zardi, ako sreča svojo izvoljenko.

In danes mu je bila usoda naklonila nekaj posebnega. Ko je povprašal po graščaku, zvedel je, da ni niti njega niti soproge njegove doma; odpeljala sta se bila v mesto. Hišna, ki mu je to naznanjala, videla je, da ima koncipient nekaj nujnega poročati, in pristavila je: „A gospodična Milica so doma!"

„Torej oglasite me!" deje Koren pogumno in stopi v sobo, katero mu je hišna odprla. Jezil se je, čuteč, da mu utriplje srce, pa pomagati si ni mogel. Čakal je dolgo, da je prišla Milica. Zardela je malo, pa z naravno prijaznostjo ga je pozdravila kot starega znanca in mu podala roko.

„Kaj vendar pomenja vaš prihod? To je nekaj nenavadnega?"

„Res je tako! A vas ne bo zanimalo; sigurno ne! Volitve — volitve!" hitel je koncipient.

„Oh, to je pa veš element!" smejala se je deklica.

Sela je k mizi pri oknu in on na nizek stolček poleg nje. V početku ni bil namenjen, razložiti ji vseh podrobnosti današnjega svojega poslanstva, a trajalo ni dolgo in zatekel se je bil v najnatančnejše poročilo o raznih kandidaturah in o agitaciji, ki se bo gotovo vnela v domačem trgu. Jezil se je, govoreč o vladi, zabavljal kolegi gospodu Antonu in klerikalcem in, ko je omenjal Medena, postal je skoraj strasten in pozabil, da govori z deklico, katera vendar težko ume razburjenost njegovo.

„Sicer ste pa vendar prijazni z vsemi temi gospodi?" vprašala je Milica.

(Dalje v prihodnji številki)

SILVO DEVETAK

Odnosi med matico in manjšino

(načelno vprašanje nacionalne enakopravnosti)

(Nadaljevanje iz zadnje številke)

Preprečevanje sodelovanja manjšine z matičnim narodom zato ni zgolj odsev asimilacijske politike države, ki ga izvaja, marveč je to tudi akt diskriminacije pripadnikov manjšine zaradi njihovega etničnega porekla in s tem tudi kršitev temeljnih načel mednarodnega prava. Kot preprečevanje stikov pa ne moremo šteti samo fizično ali pravno onemogočanje stikov, ampak tudi izvajanje propagande, katere cilj je, da se manjšini advzame ta pravica, oziroma da se v državi ustvari takšno politično vzdušje, ki bi jo dejansko omejevalo.

Prepoved stikov z matičnim narodom bi bila z vidika mednarodnega prava dopustna le v primerih, ko bi bila država, kjer manjšina živi, to prisiljena storiti zaradi zaščite svoje neodvisnosti, zaradi zaščite svoje družbene ali politične ureditve, ali pa da bi ohranila red in mir na svojem ozemlju. Ker gre v vseh teh primerih za politične odločitve, je vselej tvegano ugotavljati, kdaj gre za ukrepe, ki so v skladu z mednarodnim pravom. V nobenem primeru po menarodnem pravu takšno ravnanje ne bi bilo dopustno, če bi ti ukrepi omejevali samo svobodo pripadnikov manjšine in ne tudi drugih državljanov, in sicer na enakopravni podlagi.

Širok vsebinski obseg

Tudi v državah, ki dopuščajo razvijanje odnosov med matico in manjšino, to sodelovanje večkrat usmerjajo le na jezik in kulturo v širšem smislu. Čeprav se zavedamo zapletenosti tega vprašanja, se nam vendarle zdi, da bi bilo zelo tvegano omejevati medsebojno pretakanje življenjskih sokov med raznimi deli istega naroda samo na ti dve področji narodne samobitnosti. Identiteto naroda (in narodne manjšine) opredeljujejo namreč tudi druge družbene, ekonomske, zgodovinske in podobne značilnosti, katerih napredek — v posameznostih ali v celoti — je odvisen od medsebojnega prepletavanja in povezovanja ustvarjalnih dosežkov vseh elementov, ki sestavljajo družbeno tvorbo, ki jo pojmujemo kot narod..

V praksi se pojavljajo najrazličnejše oblike sodelovanja, ki sestavljajo zelo razvejano pahljačo vprašanj.

Razsežnost pojavnih oblik pravice do sodelovanja bi morala biti po našem mnenju odvisna od vsakokratnih razvojnih potreb manjšine. Zato bi na tem mestu opozorili le na posamezne vsebinske sklope, ki se pojavljajo v dosedanji praksi držav.

Prvi sklop zajema uvoz oziroma menjavo kulturnih dosežkov v jezikih narodov (književnost, likovna, glasbena umetnost; znanstvena, strokovna in tehnična literatura; menjava oziroma sodelovanje pri pripravi TV in radijskih programov ipd.).

Drugi sklop se nanaša na sodelovanje za potrebe učnega in vzgojnega procesa v jezikih narodnosti (učbeniki in druga strokovna literatura; učna pomagala; priprave učnih programov za posamezne predmete; različne oblike vzgoje in strokovnega izpopolnjevanja učnih kadrov — seminarji, štipendiranje ipd.).

Tretji sklop se nanaša na sodelovanje in povezovanje kulturnih, izobraževalnih, raziskovalnih, likovnih in sorodnih institucij, društev in organizacij glede na možnosti povezovalnega delovanja skupnega narodnega in kulturnega prostora.

Četrti sklop obsega sodelovanje strokovnih organizacij in društev (pravniki, zdravniki, obrtna združenja ipd.).

Peti sklop se nanaša na različne oblike vključevanja pripadnikov manjšine v splošno gospodarsko, turistično in podobno meddržavno, zlasti pa t. i. obmejno sodelovanje.

Manjšine — aktivni dejavnik sodelovanja

Čeprav smo prepričani, da gre razvoj v tej smeri, zaenkrat še ne moremo govoriti o tem, da so manjšine kot skupina subjekt mednarodnega prava tako kot so to države, mednarodne organizacije ali posameznik. Prav tako bi v mednarodni praksi težko našli dokaze, da so manjšine samostojni subjekt mednarodnih odnasov, ki v mednarodnem komuniciranju samostojno sprejema obveznosti po mednarodnem pravu. Res pa je, da so manjšine dejavnik, ki s svojim delovanjem vpliva na mednarodne odnose. Številni pa so tudi primeri, kjer so manjšine kot posamezniki in le bolj redko kot skupina, predmet mednarodnega dogovarjanja oziroma mednarodnih pogodb univerzalne, regionalne in bilateralne narave.

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

Predstavljamo občino Tržič

Karavanke so sicer naravna meja, ki zemljepisno loči dve pokrajini, ne more pa biti ovira, ki bi ločevala ljudi.

Ne le da so prav lani na Dunajcu pri Tržiču izkopali ostanke rimske preteklosti, ki izpričujejo vsaj dvatisočletno pot med Gorenjsko in Koroško preko ljubeljskega prelaza, zgodovina nam pripoveduje o živahnih stikih med tržiškimi in koroškimi železarji v srednjem veku, saj je ruda za tržiške fužine prihajala iz koroških kopov. Že od nekdaj je za Tržičana predstavljal Ljubelj tudi okno v svet, saj so tja prek odhajali številni obrtniki „v fremd", da bi domov prinesli nova znanja. Pa tudi ožjih vezi med Tržičani in Korošci ne bi mogli zanemariti, saj ni tržiški ljudski pesnik Vojtek Kurnik sredi preteklega stoletja brez osnove zaokrožil tudi tisto: „Če dečvo češ pravo, na Zilo pojde!"

Danes pa je ljubeljski predor široko odprl turistično pot med srednjo in južno Evropo, močno pa tudi povečal stike med prebivalci z obeh strani Karavank.

Tržič je torej južni sosed Koroške. Občina, ki meri 155 kvadratnih kilometrov, je sicer ena najmanjših v Sloveniji, postavljena pa je v razgibani gorski svet z mnogimi vodami. Kot naselbina je omenjen Tržič prvič leta 1320, prav tistega leta, ko je Kolumb odkril Ameriko (1492), pa si je kraj že pridobil tržne pravice. Obrt je našla svoje možnosti v naravnih danostih: žebljarstvo in kasneje kosarstvo so pogojevali rudniki železove rude v okolici in na Koroškem, nogavičarstvo in usnjarstvo sta našla surovino v močni ovčeriji, tkalstvo v širnih lanenih poljih na južnem položnem delu tržiške občine.

Pridnost obrtnikov in sposobnost za trgovanje sta prebivalcem omogočili preživeti skozi stoletja vse vrste konkurence, naravne in vojne ujme ter prenesti obrtno izročilo v današnjo industrijo (tovarna obutve Peko, Bombažna predilnica in tkalnica, štiri kovinarske tovarne, pohištvena in papirna industrija).

Samo mesto Tržič je doživelo v zgodovini tri požare, najhujši leta 1811 je uničil skoraj celoten kraj in namesto lesenih hiš so se pojavile zidane s klasicističnimi pročelji, portali iz znamenite kamnoseške delavnice mojstra Kocjančiča ter posebnostjo — železnimi polknicami. Tako mestno jedro si prizadevajo danes oživeti tako, da pri prenovi spoštujejo stavbarsko izročilo 19. stoletja, notranjost pa urejajo ustrezno potrebam današnjega časa: mesto vračajo človeku.

Sloves Tržiča so ponesli v svet ne le številni anonimni obrtniki, ampak tudi pesniki (Damdscen Dev, Ignacij Holzapfel, Vojteh Kurnik) in tehnični strokovnjaki (Vilko Polak). Danes je seveda najpopularnejši Tržičan smučar Bojan Križaj.

Tržič ima bogato kulturno in naravno dediščino (gotske in renesančne sakralne spomenike, freske italijanskih in istrskih mojstrov iz 14. in 15. stoletja, tehnične spomenike — železarske in tekstilne — ter svetovno znano Dovžanovo sotesko z naravnimi piramidami in 160—250 milijonov let starimi okameninami ramenonožcev).

Nekatere pomembnejše prireditve presegajo lokalne in celo državne okvire:

- *šuštarska nedelja (prva nedelja v septembru, ki izhaja iz srednjeveške tradicije šuštarskih sejmov);*
- *vsakoletna mednarodna razstava mineralov in fosilov (druga nedelja v maju), ki je edina v Jugoslaviji;*
- *svetovna prvenstva v motokrosu;*
- *smučarska FIS tekmovanja na Zelenici.*

Današnja tržiška občina šteje 13.938 prebivalcev, ki živijo v 4505 gospodinjstvih. Za jugoslovanske razmere imajo občani relativno visok standard, saj so praktično vsi aktivni prebivalci zaposleni (5.980) ali pa se šolajo. V industriji sta zaposleni dve tretjini delavcev, v kmetijstvu in gozdarstvu pa le slaba 2%. V občini je 4.743 osebnih avtomobilov, nad 4.000 radijskih sprejemnikov in 4.407 televizorjev — torej so ta nujna potrošniška zla praktično v vsaki družini.

Tri nove osnovne šole za 1.700 učencev, glasbena šola ter delavska univerza za izobraževanje odraslih skrbe za izobraževalne potrebe doma, najbližje srednje in visoke šole so v Kranju in Ljubljani. Sodobno opremljeni zdravstveni dom zagotavlja visok zdravstveni standard, starejši občani pa imajo na razpolago moderno zgradbo hotelskega in hospitalskega tipa.

Med kulturnimi ustanovami so knjižnica s 65.000 enotami letne izposoje, lokalni muzej, dve galeriji, kino in lokalna radijska postaja. Poleg pihalnega orkestra deluje v občini še 14 kulturnih društev, predvsem pevskih zborov.

Med športnimi objekti so poletno kopališče z ogrevano vodo, kar je za te podnebne razmere nujno, smučarski tereni z žičnicami na Zelenici in v Hrastah, številna igrišča (nogomet, rokomet, drsališče, atletika) in atraktivna proga za motokros. Prav ta terenska pogojenost je visoko razvila zimske športe (alpsko smučanje, smučarski skoki, sankanje) in alpinizem. Na okoliških hribih so številne obnovljene in dobro obiskane planinske koče, skupaj s hotelom na Ljubelju pa Tržič razpolaga s 344 ležišči.

V spomin na najtežje čase v polpretekli zgodovini praznuje občina Tržič svoj praznik 5. avgusta, ko so 1941. leta padli pod Storžičem prvi partizani na tem območju. 331 tržiških življenj je neposredno uničila druga vojna (padli partizani, talci, preminuli v nacističnih taboriščih).

Na ozemlju občine je razvil svoje partizansko bojevanje proti nemškemu okupatorju kokrški odred, pod Ljubeljem pa je bilo v letih 1943—1945 delovno in uničevalno taborišče, podružnica zloglasnega Mauthausna, katerega jetniki so prebili cestni predor pod Karavankami.

Trije osrednji spomeniki v občini (pod Storžičem, pod Ljubeljem in v središču mesta) so kruta priča trpljenja in bojev za svobodo. 59 drugih obeležij ali spomenikov v mestu in po okoliških vaseh pa priča o posameznih dogodkih osvobodilnega boja.

RADIO — TELEVIZIJA

AVSTRIJA 1

PETEK, 27. 8.: 9.00 Poročila — 9.05 Za predšolske otroke — 9.30 Inštrukcija: latinščina — 9.45 Inštrukcija: angleščina — 10.00 Inštrukcija: angleščina — 10.15 Inštrukcija: angleščina — 10.30 V kraljestvu Kublaj kana — 12.15 Makedonija — 13.00 Uredništvo — 15.00 Prebujajoča dežela — 15.45 Dežela gora — 16.30 Srečanje z živaljo in človekom — 17.00 Za predšolske otroke — 17.25 Lutkovna predstava — 17.30 Matt in Jenny — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Panoptikum — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Primer za dva — 21.20 Made in Austria — 22.10 Reklama in šport — 22.20 Nočni studio — 23.20 Poročila.

SOBOTA, 28. 8.: 9.00 Poročila — 9.05 Inštrukcija: angleščina — 9.20 Inštrukcija: angleščina — 9.35 Inštrukcija: latinščina — 9.50 Inštrukcija: angleščina — 10.05 Latinščina — 10.20 Inštrukcija: latinščina — 10.35 Mi — 11.05 Portret umetnika — Helga Rosvaenge — trapec — 11.55 Nočni studio — 13.00 Uredništvo — 15.30 Gozdarjeva Lizika — 17.00 Mali zmaj Grisu — 17.25 Lutkovna predstava — 17.30 Zgodbe o delfinu — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Dva krat sedem — 18.25 Dober večer v soboto želi Heinz Conrads — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki in šport — 20.15 Družabne igre s prominenco — 22.05 Šport — 22.30 Špionažni film — 0.15 Poročila.

NEDELJA, 29. 8.: 11.00 Ura tiska — 15.20 „Grozilna pisma" — 16.45 Toby in Tobias — 17.15 Nils Holgersson — 17.40 Helmi — 17.45 Klub seniorjev — 18.30 Avstrijska ljudska glasba — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki in šport — 20.15 Na jug na sonce — 21.55 Šport z mladinskim evropskim prvenstvom v plavanju — 23.15 Poročila.

PONEDELJEK, 30. 8.: 9.00 Poročila — 9.05 Za predšolske otroke — 9.30 Prosim k mizi — 10.00 Inštrukcija: latinščina — 10.15 Inštrukcija: latinščina — 10.30 Nova zvezda na nebu — 12.55 Risanka — 13.00 Uredništvo — 15.00 Prebujajoča dežela — 15.45 Nova Kitajska — 16.30 Avstrijska ljudska glasba — 17.00 Za predšolske otroke — 17.25 Spoznavajmo nevarnosti — preprečujmo nesreče — 17.30 Bil je nekoč... človek — 17.45 Slikanica — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Ljudje in živali — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 10.30 Čas v sliki — 20.15 Ponedeljski šport — 21.00 Kje se nahajam? — 21.05 Profesionalci — 21.55 Šport — 22.25 Poročila.

TOREK, 31. 8.: 9.00 Poročila — 9.05 Za predšolske otroke — 9.30 Inštrukcija: latinščina — 9.45 Inštrukcija: angleščina — 10.00 Inštrukcija: latinščina — 10.15 Inštrukcija: latinščina — 10.30 Gozdarjeva Lizika — 11.55 Zgodbe živalskih vrtov — 12.15 Klub seniorjev — 13.00 Uredništvo — 15.00 Prebujajoča dežela — 15.45 Nova Kitajska — 16.30 Avstrijska ljudska glasba — 17.00 Za predšolske otroke — 17.25 Oddaja z miško — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Nečak iz Amerike — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Ljudje, sile, mnenja — 21.00 Karl Valentin — 21.15 Pod skrbstvo postavljen — 23.00 Poročila.

SREDA, 1. 9.: 9.00 Poročila — 9.05 Oddaja z miško — 9.35 Inštrukcija: latinščina — 9.50 Inštrukcija: angleščina — 10.05 Inštrukcija: latinščina — 10.20 Inštrukcija: latinščina — 10.35 Streljalo se bo šele po polnoči — 12.05 Color classics — 12.15 Ljudje, sile, mnenja — 13.00 Uredništvo — 15.00 Prebujajoča dežela — 15.45 Tomove pustolovščine — 17.00 Lutkovna predstava — 17.30 Pinocchio — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Policijska inspekcija 1 — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Družinska zgodba v osmih epizodah — 21.45 Poročila.

ČETRTEK, 2. 9.: 9.00 Poročila — 9.05 Za predšolske otroke — 9.30 Dežela in ljudje — 10.00 Inštrukcija: angleščina — 10.15 Inštrukcija: angleščina — 10.30 Žito je zeleno — 12.00 Gospodarica Vallasa — 13.00 Uredništvo — 15.00 Vestern — 16.30 Srečanje z živaljo in človekom — 17.00 Za predšolske otroke — 17.25 Spoznavajmo nevarnosti — preprečujmo nesreče — 17.30 Pet prijateljev — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 TV kuhinja — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Iz življenja delavske družine v Pittsburghu — 21.15 Pogovor med sosedi — 22.00 Šport — 22.50 Poročila.

ORF — KOROŠKI RADIO SLOVENSKE ODDAJE

PETEK, 27. 8.: 14.10 Koroški obzornik — Kar po domače.

SOBOTA, 28. 8.: 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca.

NEDELJA, 29. 8.: 7.05 Duhovna misel — Naj pesmica naša darilo vam bo.

PONEDELJEK, 30. 8.: 14.10 Koroški obzornik — Solistična glasba.

TOREK, 31. 8.: 9.30 Domača zabavna glasba — 14.10 Koroški obzornik — Zapojmo pesmico — Otroci, poslušajte!

SREDA, 1. 9.: 14.10 Koroški obzornik — Ljudske pesmi — Mladinska oddaja.

ČETRTEK, 2. 9.: 14.10 Koroški obzornik — Mladinska oddaja.

AVSTRIJA 2

PETEK, 27. 8.: 16.00 Mladinsko evropsko prvenstvo v plavanju — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Velike reke — zrcalo zgodovine — 21.00 Fascinirano odkrivanje — 21.20 Politika v petek — 21.50 Deset pred deseto — 22.20 Mož z zapada — 23.55 Poročila.

SOBOTA, 28. 8.: 15.00 Športno popoldne — 19.00 Trailer — 19.30 Čas v sliki — 19.50 Mozartovi novi najemniki — 20.15 Čarobna piščal — 0.10 Poročila.

NEDELJA, 29. 8.: 13.00 Športno popoldne — 18.30 Okay — 19.30 Čas v sliki — 19.50 Tedenski pregled — 20.15 Nova zvezda na nebu — 22.40 Portret slavnega igralca: Henry Fonda — 23.00 Nenavadna družinska zgodba — 23.45 Poročila.

PONEDELJEK, 30. 8.: 18.00 Perspektive — 18.30 Lunina baza Alfa 1 — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Deske, ki pomenijo svet — 21.00 „Kje se nahajam?" — 21.05 Bambus-socializem — 21.50 Deset pred deseto — 22.20 Vonj žena — 0.00 Poročila.

TOREK, 31. 8.: 18.00 Orientacija — 18.30 Lunina baza Alfa 1 — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Alfred na potovanju — 21.03 Dallas — modna revija — 21.50 Deset pred deseto — 22.20 Klub 2 in poročila.

SREDA, 1. 9.: 18.00 Dežela in ljudje — 18.30 Lunina baza Alfa 1 — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Kulturni žurnal v sredo — 21.00 Kolonija umetnikov — 21.50 Deset pred deseto — 22.20 Andre Heller in prijatelji — 23.20 S pisalne mize — 23.40 Poročila.

ČETRTEK, 2. 9.: 18.00 Po Avstriji — 18.30 Lunina baza Alfa 1 — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Avstrija II — 21.15 Opis oseb — 21.50 Deset pred deseto — 22.20 Klub 2 in poročila.

JUGOSLAVIJA

PETEK, 27. 8.: 17.10 Poročila — 17.15 Mundial- Gol — Španija 82 — 18.00 Telestart 81 — 18.30 Obzornik — 18.45 Pot v prihodnost — 19.15 Risanka — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 20.00 Fantje s Hill Streeta — 20.55 Ne prezrite — 21.10 Španske operne zvezde — 22.05 Spremljajmo — sodelujmo — 22.15 Nočni kino — 23.55 Poročila.

SOBOTA, 28. 8.: 15.45 Poročila — 15.50 Krivokljun in žgolička — 16.40 Nogomet — 18.30 Znanstveno tehnični filmi — 19.00 Naš kraj: Šmartno v Rožni dolini — 19.15 Zlata ptica: Jež in lisica — 19.20 Risanka — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 20.00 Zmeda v zraku — 21.35 Zrcalo tedna — 21.50 Človekova glasba — 22.45 Poročila.

NEDELJA, 29. 8.: 9.20 Poročila — 9.25 Živ žav — 10.15 Ofenziva — 11.10 TV Kažipot — 11.30 Po domače — 12.00 Ljudje in zemlja — 13.00 Poročila — 15.30 Poročila — 15.35 Show fantastico — 16.25 Pierot moj prijatelj — 17.55 Športna poročila — 18.10 625 — 18.40 Opera narave — 19.10 Risanka — 19.20 Cik cak — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 20.00 Kljubovalna delta — 20.45 Človek brez meja — 21.20 Športni pregled — 22.05 Poročila.

PONEDELJEK, 30. 8.: 16.20 Kmetijska oddaja — 17.25 Poročila — 17.30 Dediščina za prihodnost — 18.30 Obzornik — 18.45 Mladinski studio — 19.15 Risanka — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 20.00 Filmska delavnica — 21.30 V znamenju.

TOREK, 31. 8.: 17.05 Poročila — 17.10 Mali pingvin — 17.25 Zlati slavček — 18.30 Obzornik — 18.45 Mostovi-Hidak — 19.00 Knjiga — 19.15 Risanka — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 20.00 Aktualno — 20.45 Jean delavnica — 21.30 V znamenju.

SREDA, 1. 9.: 18.00 Poročila — 18.05 Gusarji kapitana Gangcha — 18.30 Obzornik — 18.45 Jesenska serenada — 19.15 Risanka — 19.20 Cik cak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Film tedna — 21.10 Miniature — 21.25 V znamenju.

ČETRTEK, 2. 9.: 17.40 Poročila — 17.45 Zbis — 17.55 Zapisi za mlade — 18.30 Obzornik — 18.4 Na sedmi stezi — 19.15 Risanka — 19.30 Čas v sliki — 19.55 Vreme — 20.00 Pogovor med sosedi — 20.45 Poletni koncert — 22.05 V znamenju.

Robeže - signal za Slovence

da se je treba upreti nasilju

(Nadaljevanje s 2. strani)

ravankah sprevrgle v nasprotje, ko so koroški nacisti s pomočjo tretjega rajha postali ofenzivni.

Vsa ta dejstva je treba videti pri ocenjevanju protifašističnega boja na Koroškem. Ko se je Kranjčev bataljon avgusta 1942 tukaj na Robežah uspešno spopadel z nacistično edinico, je bil zemljevid Evrope že dolgo povsem spremenjen – vladalo je nasilje tretjega rajha, Avstrija in Jugoslavija nista obstajali kot samostojni državi. Če se potem najdejo ljudje, ki hočejo partizanski boj diskreditirati s tem, da trdijo, da se partizani niso bojevali za Avstrijo marveč za Jugoslavijo, jih je treba vprašati, ali resno mislijo, da so se partizani avgusta 1942 borili za fiktivno državo? Poleg tega pa naj nam prav tisti, ki se v tem vprašanju posebno odlikujejo, vendar enkrat povedo, kje so bili in kaj so počeli v času, ko so številni koroški Slovenci sledili svojemu razumu in svojemu srcu ter odšli v gozdove, da bi napravili konec nacističnemu barbarstvu?

„Ponosni smo na generacijo, ki je pravilno razumela znamenja časa tedaj, ko so številni naši sodeželani mislili, da morajo delati kariero v raznih Hitlerjevih organizacijah,“ je menil govornik. **Resno pa bo treba spregovoriti tudi s tistimi, ki vsled pomanjkljivega poznavanja zgodovine javno trdijo, da je bila Avstrija ponovno vzpostavljena samo po volji zaveznikov, kot so jo izrazili v takoimenovani moskovski deklaraciji iz leta 1943. Ravno moskovska deklaracija namreč vsebuje odlomek, ki ga ti ljudje pogosto pahnejo pod mizo, ki pa se glasi: ‚Avstrijo se opozori tudi na to, da zaradi sodelovanja v vojni na strani Hitlerjeve Nemčije nosi odgovornost, ki**

führerja živele naprej, ter je pozval končnem obračunu se bo neobhodno upoštevalo, koliko je sama doprinesla k osvoboditvi.‘ Koroški partizani so to izjavo pravilno razumeli kot poziv k uporu, podobno kot na primer francoski Komite narodne osvoboditve, ki je novembra 1943 v neki izjavi poudaril, da ne dvomi, ‚da bodo avstrijski patrioti stvar svoje neodvisnosti pospeševali s tem, da bodo sami delovali za osvoboditev in zopetno vzpostavitev svoje dežele‘.“

Dejstvo je, da je moral biti nacistični režim premagan, da je mogla Avstrija spet nastati; prav tako pa je dejstvo – ki ga noben resen zgodovinar ne zanika – da je ravno protifašistični boj partizanov prispeval svoj delež k zmagi nad nacizmom. In v tem je stvarna povezava med bojem koroških partizanov ter nastankom druge avstrijske republike. Te zasluge koroških partizanov za Avstrijo tudi dejstvo ne more zmanjšati, da ob koncu vojne prav iz izkušnje, da so politično odgovorni do bridkega konca vztrajali v privrženosti Hitlerju, velik del antifašistov, tudi nemško govorečih, ni mogel verjeti, da bo ta Avstrija kdaj spet nastala in so se zato zavzemali za priključitev državi, ki se je vse od nastanka pojmovala v primerjavi z vsemi dosedanjimi političnimi sistemi kot nov in alternativen družbeni model.

„Po vsej verjetnosti more vse to razumeti le tisti, ki je sodoživljal tedanji čas, kaos in polom, pa iskanje nove, bolj demokratične in predvsem miroljubnejše družbene oblike. Koroškim partizanom gotovo ni bilo lahko opredeliti se za Avstrijo, ki niti še ni bila vzpostavljena, ko so morali 7. maja 1945 v radiu slišati, da je bil gauleiter Rainer pripravljen odstopiti samo pod pogojem, da se nobenemu nacistu ne bo skrivil las zaradi njegove dejavnosti za nacistično stranko. V istem poslovilnem govoru je Rainer poudarjal, da bodo ideje führerja živele naprej ter je pozval svoje parteigenossen, naj se zavzamejo za ‚Kärnten frei und ungeteilt‘, Ko so nove politične sile te pogoje sprejele, je bilo jasno, da protifašistični borci takega političnega vodstva ne morejo priznati.“

Zgodovina je učiteljica narodov, je menil govornik, vendar izgleda, da merodajni politični dejavniki na Koroškem iz tega tako strašnega časa še vedno niso našli primernega nauka. Posledica tega je gotovo naraščanje neonacistične dejavnosti. Druga posledica take politike pa je dejstvo, da v členu 7 avstrijske državne pogodbe zasidrane pravice koroških Slovencev še vedno niso uresničene. Kaže, da merodajni politiki še vedno delajo na to, da bi se manjšinski problem nekega dne rešil sam od sebe – namreč z asimilacijo in germanizacijo.

„Ravno zaradi tega pa je potrebno, da se spominjamo dogodkov, kakršen je bil tisti pred 40 leti,“ je ob koncu naglasil tov. Sturm. „Kajti ko je Kranjčev bataljon tukaj na Robežah najbolje opremljeno esesovsko enoto pognal v beg, je bil to za koroške Slovence signal: spoznali so, da Hitlerjeva armada ni nepremagljiva in da se je nacističnemu barbarstvu treba upreti z orožjem v roki. Ta misel pa je pomembna tudi za današnja prizadevanja za izpolnitev člena 7, ker zaupanje v samega sebe ni le vprašanje množičnosti in oblast ni zgrajena samo na denarju in puškinih ceveh, marveč prihaja tudi iz idej, ki vžgejo ter iz dobre organizacije.“

Borba partizanov

(Nadaljevanje s 1. strani)

nes, kot smo bili v preteklosti, veseli vsake pozitivne izjave, je poudaril tov. Wieser. Toda za naše ljudstvo štejejo samo konkretna dejanja, kajti v desetletjih po vojni je bilo že preveč lepih obljub, ki so bile razen maloštevilnih izjem le besede uspavanja. Lepim besedam torej ne verjamemo več, verjamemo le dejanjem. Vedeti pa moramo tudi mi sami, da zgolj z besedami ne bo šlo. V prihodnjih mesecih se bomo morali z vsemi močmi zavzeti za uresničitev naših pravic. Vsak izmed nas bo moral prispevati svoje, da bo naš jezik postal enakopraven in enakovreden v občinskih hišah, v okrajnih in deželnih pisarnah ter povsod tam, kjer živijo tudi od naših davkov.

„Naglega preobrata v manjšinski politiki na Koroškem torej ni pričakovati,“ je ob koncu menil predsednik ZSO. **„Postopen preobrat pa bomo dosegli samo, če bomo enotni v zadevah člena 7, povezani z demokratičnimi silami; če ne bomo zaupali politiki lepih besed, pač pa gradili naš odnos do strank na konkretnih dejanjih; če ne bomo čakali, kot tako pogosto v preteklosti, na kralja Matjaža, temveč se bomo zavedali, da si Matjaž ti in jaz, da smo Matjaži mi vsi.“**

V kratkem kulturnem sporedu je z borbeno pesmijo nastopil Koroški partizanski pevski zbor pod vodstvom dirigenta prof. Branka Čepina, medtem ko je Franc Kuežnik recitiral izbrane verze partizanskih pesnikov Kajuha in Klinarja. Predstavniki ZSO, ZKP in borčevskih organizacij iz Slovenije so ob spomeniku položili vence, svojo povezanost v duhu protifašistične tradicije pa je v pozdravni brzojavki izrazilo tudi zvezno vodstvo Zveze socialističnih borcev za svobodo na Dunaju. Prireditev na Robežah je izzvenela s tovariškim srečanjem in je znova potrdila, da se zavedamo zgodovinskega pomena dogodkov pred 40. leti, ko je nacistično nasilje in preganjanje tudi pri nas na Koroškem rodilo upor in oborožen boj.

Spet drobtina za Slovence?

V okviru avstrijske televizije že nekaj časa deluje dodatna servisna služba „Teletext“, ki posreduje aktualne informacije z najrazličnejših področij – od vremenskih napovedi in informacij za avtomobiliste preko deviznih pregledov, kratkih poročil in obvestil tja do kuharskih receptov in seveda opozoril na dnevne radijske in televizijske sporede. Vse te informacije pa so seveda „dostopne“ le tistim, ki posedujejo televizorje s primernimi dodatnimi napravami.

Na straneh tega „TV-časopisa“, kakor bi lahko imenovali to uredi-tev, se je pred dnevi prvič pojavila tudi vest o koroških Slovencih, in sicer kratek povzetek Sindokovega poročila o nedeljskem srečanju na Robežah.

Ne vemo, ali je treba to razumeti kot obetaven znak, da pri ORF-u končno le začenja prodirati spoznanje, da bi bilo narodnim manjšinam v naši državi tudi v televiziji treba posvetiti nekoliko več pozornosti. Če je tako, potem bi bil to brez dvoma korak naprej, čeprav še zelo skromen. Kajti vprašanj, ki nas tarejo v zvezi z radijskimi in še posebej s televizijskimi sporedi, je še zelo veliko odprtih in na pristojnih mestih doslej še niso pokazali tiste pripravljenosti, ki bi bila potrebna, da bi se rešitvam začeli približevati vsaj z malimi koraki.

Pri tem moramo žal ugotoviti, da tudi visoko razvito sodelovanje med ORF-om ter ljubljansko RTV v tej smeri vsaj doslej ni rodilo pričakovanih sadov.

ŠPORTNI VESTNIK

SAK - Grabštanj 5:1 (0:1)

SAK je imel v nedeljo v gosteh moštvo iz Grabštanja. Na igrišču v Košatovi cesti je moštvo tokrat nastopilo z novim vratarjem Mrkunom. Igra, ki so jo razvili igralci obeh moštev v prvem polčasu, se je v precejšnji meri izčrpavala v neplodnem dribljanju. SAK je zato tudi že v 15. minuti dobil račun, ko so Grabštanjci Mrkunu zabili gol. Prvi polčas se je s tem rezultatom tudi končal. V drugem polčasu pa so SAKovci očitno dali v višjo prestavo, medtem ko so kondicionalno slabi gostje popustili. Tako je Velik že v drugi minuti drugega polčasa z glavo izenačil. Ko je SAK z drugim Velikovim golom v 65. minuti povedlo z 2:1, pa se je za grabštanjsko moštvo začel odražati tretji hudi poraz. Igro SAKa je precej poživil Luschnig, ki je v drugem polčasu zamenjal Perča, čeprav je včasih igral malo samovoljno. Po lepih golih Hobla (58. min) in Sadjaka (75 min) mu je dve minuti pred koncem končno uspelo, da je tudi sam dal gol in s tem zapečatil visoki rezultat. V igri sta se izkazala tudi Polanšek, ki pa se včasih kar prevečkrat spušča v dribling, in Martin Hobel, medtem ko novi vratar Mrkun — hvala bogu — ni imel veliko potrebe, da bi pokazal svoje znanje.

SAK se je z visoko zmago nad Grabštanjem po treh igrah jesenskega kroga uvrstil na tretje mesto, medtem ko je prvo mesto prevzel KAC pred Velikovcem. SAK je na tretjem mestu zaradi razmerja golov, sicer pa imajo enako število točk tudi še Žrelec, ki je s prvega mesta zdrknil na četrto, Dobrla vas in Wolfsberg. V naslednji igri se bo SAK v Brežah srečal z FAC/Hirter Pils, ki z dvema točkama iz dveh iger zaseda 10. mesto.

Bilanca naših šahistov

Pred dobrim letom je Slovenska športna zveza uresničila idejo, ki je že dolgo bila pričujoča. Ustanovila je posebno šahovsko sekcijo. Prve „žrtve“ te ideje sta bila brata Ivan in Jože Lukan, ki ju je SŠZ pridobila za realizacijo tega projekta; prvi je postal sekcijski vodja, drugi pa vodja moštva v raznih tekmah. Okrog teh dveh se je za prve poskuse zbralo še razmeroma majhno število šahistov: Antonija Einspieler, dr. Mirko Messner, Bernard Olip, Matevž Wieser, Mirko Wieser, Vitus Sitter, Draga Janežič, Albin Waldhauser in Franc Žužek.

Ta ekipa se je v različnih postavah borila za točke na šahovskih deskah. V koroškem prvenstvu je ekipa nastopila takorekoč v kleti, v 3. razredu od šestih koroških kakovostnih skupin. Slovenski šahisti so se ali doma, v Dijaškem domu Slovenskega šolskega društva v Celocu, ali pa izven soočili z naslednjimi moštvi: Liebenfels I in II, SCA Šentvid II, WSG Treibach, Feldkirchen II, Magistrat Celovec II, Wietersdorf II in mladinsko ekipo z Gospe svete.

Rezultati slovenskih šahistov niso bili odlični, za začetek pa kar zadovoljivi: dve zmagi, proti Wietersdorfu (5:1) in ekipi Gospe svete (3,5:2,5), trije neodločeni rezultati, proti Liebenfelsu II, celovškemu magistratu in Feldkirchnu, ter trije porazi, proti Liebenfelsu I (2:4), Treibachu (0,5:5,5) in Šentvidu (1,5:4,5). Skupno je šahovska sekcija SŠZ dosegla 28,5 točke in tako ob koncu prvenstva zasedla peto mesto. Točke za SŠZ so priborili: Ivan Lukan 5 (v 8 nastopih), Jože Lukan 4,5 (8), Antonija Einspieler 3 (6), Matevž Wieser 2 (4), Vitus Sitter 1,5 (3), Albin Waldhauser 1 (2), Mirko Wieser 1 (3) in Bernard Olip 0,5 (3).

Šahovska sekcija v SŠZ ima seveda še celo vrsto problemov, med katerimi je tudi dejstvo, da več kot polovica igralcev stanuje izven Celovca, tako da ni uspelo organizirati niti notranjega prvenstva v moštvu. Manjka pa tudi še izurjenost in rutina, seveda pa tudi kak šahovski „velikan“.

V 3. razredu sredina je prvo mesto zasedlo prvo moštvo iz Liebenfelsa, SŠZ pa že kar dobro peto mesto od devetih moštev.

V 3. razredu vzhod pa se za šahovske točke bori SŠK „Obir“. V prvenstvu 1981/82 je obirsko moštvo v 11 tekmah doseglo 54 točk s šestimi zmagami in dvema neodločenima tekmama, medtem ko je v treh tekmah ostalo brez točk. S temi rezultati je v svojem razredu zasedlo četrto mesto od dvanajstih moštev, kar dopušča upanje, da se znajo v prihodnji sezoni prebiti tudi v višji razred. Isti cilj pa imajo tudi šahisti Slovenske športne zveze.

SP v Košarki

Vse kaže,da Jugoslavija ne bo mogla obraniti naslova svetovnega prvaka v košarki. Sicer so se na svetovnem prvenstvu v Kolumbiji prebili v finalno skupino, vendar pa jih bo izguba igre proti Sovjetski zvezi hudo zadela. Poleg SZ sta favorita jutrišnjega finala še ZDA in Španija. Jugoslovani so sicer zmagali proti Španiji, vendar so proti Sovjetski zvezi spustili iz rok prednost 18 košev, tako da so zgubili 94:99. Hkrati pa so ZDA premagale Kanado in se tako uvrstile pred Jugoslavijo. Jugoslovanski košarkarji pravijo, da sicer niso postali slabši, da pa so se druga moštva precej izboljšala, pri čemer posebej izstopa Španija.

AVTO CROSS NA HUMPERKU

V nedeljo je na Petrci pri Humperku bil spet velik spektakel — avto cross. Tokrat je v hrupni tekmi, ki šteje za evropsko prvenstvo, zmagal Čeh Alois Havel pred svojim rojakom Vaclavom Uherjem. Tretji je bil Nemec Willi Rösel. Najboljši Korošec je bil Hans Huber na 15. mestu.

SLOVENSKI ATLETSKI KLUB

vabi na prvenstveno tekmo
v soboto 28. avgusta 1982
BREŽE (FRIESACH) — SAK
ob 16.30 uri
Breže „pod 23“ — SAK „pod 23“
ob 14.30 uri
Igrišče: Breže (Friesach)

Menjava denarja

Stanje v četrtek 26. avgusta 1982

Za 100 **din** dobite	27.00 šil.
Za 100 **din** plačate	32.00 šil.
Za 100 **lir** dobite	1.22 šil.
Za 100 **lir** plačate	1.31 šil.
Za 100 **mark** dobite	693.50 šil.
Za 100 **mark** plačate	709.80 šil.

Slovenski VESTNIK

Izdajatelj in založnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem, 9020 Celovec, Gasometergasse 10

Uredništvo: 9020 Celovec, St. Ruprechterstr. 19/IV, tel. 0 42 22 / 54 0 42, teleks 42086 sindok a

Uprava: 9020 Celovec, Gasometergasse 10, tel. 0 42 22 / 32 5 50

Tisk: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec - Borovlje